

Šumarski list.

Br. 6.

U ZAGREBU, 1. lipnja 1886.

God. X.

K pitanju pomladjivanja posavskih hrastika.

II.

Odgovor **J. Kozarca** na ocjenu „zašto *fraxinus excelsior* strašilo“ neimenovanoga pisca.

Habent sua fata libeli! — Dočim mi se s nekih strana prigovaralo, da sam u gore navedenoj razpravici i preveć uzeo jasen u zaštitu, oborio se neimenovani g. kritičar na me, da umalovažujem tu vrstу drvlja, te bi ju po njegovu mnjenju — kao drvo budućnosti — morao više preporučivati, nego li istu hrastovinu. Već samo to razno gledište, s kojega smo nas dva shvatili preduzetu si zadaću, imalo je naravnu posljedicu, da smo došli do posve raznih rezultata.

Ja sam rečenu razpravicu napisao na temelju pitanja, koje si je postavilo hrv.-slav. šumarsko društvo za lanjsku novogradišku skupštinu, glaseće: „Koji su uzroci, da posavske zabrane postale naravskim pomladjivanjem mjesto hrastika većim dijelom jasenovina i briestovina zaprema i koje bi mjere proti tomu poprimiti valjalo?“* U samom tom pitanju izražena je već pogibelj, koja je zaprijetila hrastikom od jasenovine, — dočim g. kritičar tu pogibelj à priori niječe, došav tako sa samim thematom u oprieku, ne priznajući mu nužnosti i valjanosti.

Da cienjenim čitateljem olakšam razvoj moje razprave i ocjene g. kritičara, navesti ču najprije u kratko moje i njegove nazore u tom predmetu, što je tim nužnije, jer je g. kritičar neke moje navode posve krivo tumačio i prikazao.

Ja sam označio i porazdielio posavske šume, po sadanjem njihovom stanju, u četiri skupa:

I. Srezovi sa čistim hrastikom, u kojih ostale vrsti drvlja neprekoračuju 10%; te sam srezove, buduć da se nalaze na pretežno suhom

* Referatu toga themata bio je prvobitno preuzeo g. ravnatelj Dürst, a on b uz svoju mnogogodišnju praksu i bio najkompetentnijim sudcem u toj stvari. — Pisac.

(ne naplavljivom) tlu i buduć da pri tome racionalnom gospodarenju nemogu pasti u pogibelj jasenovine, ostavio izvan razprave.

II. Srezovi, u kojima jasenovina 30—40%, a hrastovina 60—70% iznalači u kojih jednako izvrstno i jasen i hrast uspievaju. Stupanj vlage u tih srezovim prija jednako i hrastu i jasenu.

III. Srezovi, u kojih je broj jasenovine ili ravan ili veći od onoga hrastovine, — gdje je i hrastovina i jasenovina popustila u kvaliteti; to je tlo više vlažno, nego li suho. (Većim dielom gradiške i nekoje brodske šume.)

IV. Srezovi sa mokrim tлом, na kojem čisti jasen kuburi. (Lih gradiške šume.)

Iz slike tih četiriju vrsti srezova sledi jasno, da se hrast pomiciće sušem, jasen usuprot vlažnjem tlu, dočim na granici, gdje se diele jedan od drugoga (srezovi pod II.) i jedan drugi najbolje uspieva.

Taj izbor tla potvrđuje nam i teorija i praksa: svi bo botanici stavljaju jasen, što se tiče potrebe i podnašanja vlage, u prvi red, — jedini g. kritičar s nepoznatih i nedokazanih razloga odriče mu tu sposobnost. Možda će se uvjerit s praktičnim primjerom, kad mu navedem srezove Radišovo i Sočnu, koji nisu nikad poplavljeni, tako da se u njima (kao unicum u brodskih šumah) ča bukva nalazi, a tek po gdjekoji jasen; dočim nuzležeće Boljkovo i Zib sa močvarastim tлом obiluje na jasenu. Još bolji dokaz pružaju gradiške šume. Srez Suše ne poplavljuje ni najveća voda, taj srez broji na ral jedva 1—2 jasena; svi okolo Suša ležeći srezovi izvrženi su na godinu 6—7 mješevi poplavi, — al zato ti srezovi i nešto drugoga govore! Medjustrugove br. 22 broji na 2000 hrastova, 5000 jasenova, — a što bliže idemo nizini mramorskoga polja, to sve većma maha preotimlje jasen, tako da srez Medjustrugovi br. 23 ima uz 2400 jasenova i — 6 hrastova, a Javička greda na 2600 jasenova — 64 hrasta!

Tim je mislim bielodano dokazano, da jasen podnaša veću vlagu nego hrast, te da usled tog svojstva mora hrast na takovih tlih pred njim uzmicati.

Bazirajući se na tu, kao i na onu činjenicu, da jasen 1.5 toliku množinu vode transpirira koliku hrast, izrekao sam ja mnjenje, da bi se iz tih činjenica dalo skoro za sigurno zaključiti, da oni pod III. navedeni hrastovi mogu jedino jasenu svoju eksistenciju zahvaliti. To je dalo povoda g. kritičaru, da mi podmetne krivo mnjenje, kao da sam ja uztvrdio, da je eksistencija hrasta u obće ovisna od jasena (str. 194.), te bez ikakvoga dokaza prenasa on to svojstvo na hrast t. j. da hrast pripomaže jasenovoj eksistenciji, drugimi riječmi, da hrast veću vlagu podnaša nego li jasen. Sudarno toj kritičarovoj tvrdnji, morala bi u srezovim pod IV. namjesto čistoga jasenja, čista hrastovina uspievati! — I grab i briest su isto tako vierni pratioci hrasta kao i jasen; nu kao što ovaj potonji prevaraže na vlažnom, tako grab i briest zaostaju na sušem tlu, iznevjeriv se hrastu, ako je isti zašao u vlažnije tlo. Bi li sad logično bilo uztvrditi, da hrast ljubi suše tlo od graba, gdje fakta obratno govore?! — Primjeri g. kritičara, da u

šumi Merolinu, Srnjača, Trstenik, Migalovce i t. d. hrastovi dopiru ča u vodu, dočim se jasen odmaknuo od vode, nedokazuju ništa, ako se uzme u obzir, da nije poznato, da li dotična močvara od uveka ondje postoji. Treba se samo sjetit, da su naši stari hrastovi bar 50 godina stariji nego jasenovi, te da uslied toga nije izključena mogućnost, da je na sadanjem močvarnom mjestu, još prije nego se je ondje močvara pokazala — hrast već bio 10—40 godina star, a onda kašnje tek, kad se je tlo stalo malo po malo omočvarivat, doselio se tamo i jasen. U onih nizarah, za koje znamo, da su starije nego naša šuma (n. pr. bara Deš) nalazimo s kraja uz jasen i hrast, nu dublje u bari (na plitčih otocih) jedini jasen. U ostalom nije si g. kritičar izabrao najsgodnije primjere, jer srezovi Merolino, Srnjača, Trstenik itd. ni nespadaju u onaj veliki kompleks brodsko-gradiških šuma, nego su većim dijelom izolirane šumske parcele, te sudeći po terrainu, na kojem se nalaze (občina Vel. Kopanica, Gudince, Strizivojna), nisu podvrgnute istim uplivom (izuzam klimu), kojim i onaj veliki brodsko-gradiški kompleks.

Priznajući ja pogibelj, sadržanu u pitanju šum. društva, koja no prieti posavskim hrastikom od jasena, nabrojio sam uzroke toj pogibelji, kao i mjere, kojimi bi joj se dalo predusresti, dočim, kako jur spomenuh, g. kritičar nepriznaje te opasnosti.

Kako bi se iz ciele njegove razprave zaključiti dalo, nije on još motrio sreza sa čistom jasenovinom; pišući on svoju ocjenu, imao je neprestance brodskе šume pred očima (a i od tih čini se, da su mu samo neki vanjski imovinski predjeli poznati), dočim su mu gradiške, to pravo leglo jasenovine, skroz nepoznate. On neprestance gleda one liepe, ovdje ondje razstrkane jasenove brodskih šuma, pa mu je dakako nepojmivo, zašto se je proti njima digo šumarski sviet. Nu neka si pogledje gradiške srezove Medjustrugove, Ljeskovaču, Javičku gredu, Savičke i Velike gjolove itd., pa kad vidi tih 8—10.000 rali čiste jasenovine, možda će preokrenuti svojim mnjenjem. S toga uzroka nesadržaje njegova ocjena ništa pozitivnoga, nego je puka negacija mojih nazora. Ja ču ipak pokušati, da predočim i razpletetem niti njegovih misli.

Uzroci i mjere, koje sam ja proti preotimanju jasenovine naveo, jesu slijedeći:

A. Odveć velike čiste sječine, jer se takova stojbina, ako nije jur pomladjena hrastikom, prevuče korovom, a ne riedko i omočvari — sve u prilog jasenu.

Kao protuodgovor navadja g. kritičar Grunertov citat: „Der Graswuchs wird auf den oft feuchten Standorten der Eschen, den jungen Pflanzen oft gefährlich, wie dieselben denn dort auch durch Frost sehr leiden können.“ — Što se je tim htjelo dokazati? Zar to, da u Pruskoj na vlažnih stojbinah mlado jasenje od mraza trpiti može? Dopoštamo, da to u Pruskoj, na tlu i u klimi, koja je jasenu slabo počudna, u istinu se i sviha, — nu da li zato odmah i u Slavoniji tako mora biti, može se g. kritičar osvijedočiti, ako pogleda slavonske mlade zabrane, te će moći — na svoju utjehu — uviditi, da ono, što vriedi

za Prusku, nemora odmah i za Slavoniju mjerodavnim biti. Mislim, da neću krivo imati, ako rečem, da će sigurno 90% slavonskih šumara samnom kazati: kud bi sreće, da mu mraz (jasenu) štogod nahuditi može!

B. Preveć dugo držanje visoke šume u predzabrani, uslijed česa se, budući da hrastovi sve to manje rode, jasenje tako podigne, da i ono malo iznikavšeg hrastika poguši, a nakon što se je šuma posjekla, mlado jasenje umjetni odgoj veoma otegoti. S toga ja predlažem:

a) da svinje i za vrieme zagajivanja i to od polovice srpnja pa do konca rujna u zabranu puštamo, da se vlažno tlo proruji i ponešto posuši, kako bi za klicavost sposobnije bilo i da se padši žir neizgubi u travi, koja ga prieći, da zahvati korjen, što je takodjer uzrokom, da od onoliko padšega žira jedva 20% uznikne.

Gosp. kritičar usuprot misli, da će ugon svinja biti od štete, jer da će rovanjem uništiti jur iznikle hrastove biljke. — Ja mislim, da bi taj rov baš pomogao mladim hrastićem, te bi bio sličan baštovanskom okopu. Da se je rovanjem tlo osušiti dalo, nebi možda mnogi te mnogi hrastić pao žrtvom vlage. U srežu Paovo mogao sam vidjeti, gdje se pod pripekom srpanjske i kolovožke žege mlade hrastove biljke u prevlažnom tlu skuhaju i ginu. Da svinje nisu baš tako opasne, može se g. kritičar osvijedočiti u posijanih zabranah, gdje su baš svinjska rovišta, zatim kolnici (putevi) najprije i najgušće hrastovinom ponikli.

b) da jasenovina nepreotme sasvim maha, predložio sam nadalje, da zagajivanje netraje dulje od tri godine, dočim g. kritičar zahtieva pet godina, imajući dakako svedjer čiste brodske hrastike pred očima, što mu i ja donekle potvrđujem. Nu ja bih ga zamolio, neka ode vidjeti 10 godina zagnjeni Tikar i Boljkovo, pa će naći, da se je uz prkos tomu, što Tikar ima 50 hrastova na jutro, mleta jasenovina 3--4 metra visoko i tako gusto digla, da se nije moći maknuti. Srezovi pod III. navedeni obrastu usuprot, nebude li pašarina samo za jednu godinu uporabljivana, tako jasenjem, da ih nit treba — nit koristi više zagajivati.

c) zahtievam ja, da se iste godine, kad se srez zagaji, jasenovi izsjeku. G. kritičar odvraća mi na to, da se je to i dosad radilo, pri čem je opet nešto uztvrdio, što stoji u oprieci sa istinom, izuzam nekoliko imovinskih srezova, gdje je jasenovina itd. pravoužitnikom za gorivo dana.*

C. Kao treći uzrok odnosno pogrešku naveo sam ja naše drvoprodajne ugovore, u kojih se je propustilo izrično navesti, da se do konca ožujka i sve ostale vrsti drvlja posjeku, a ne da jasenje po 1—2 godine na goloj sječini poput sjemenjaka u vis strši. — G. kritičar veli na to, da se je moj predlog i dosad obdržavao, pa da nije ništa novog; na što mu ja vraćam, neka se spredje u lipnju ili srpnju šumom od Županje do Morovića, neka prije vidi, pa onda neka štogod tvrdi.

* Kod te točke spočitaju mi g. kritičar, da sam izraz „prebiranje“ diljem ciele razprave nekorektno upotrebljavao, — dočim u ciljoj mojoj razpravi rieč „prebiranje“ nije baš nijedan put spomenuta!

D. Kao dalnji uzrok preotimanju jasenovine iztaknuo sam ja godišnje poplave, prouzročene većim delom Savom. — G. kritičar smatra taj navod kao prvim uzrokom, da se je jasenje toliko naplodilo, nu nesmatra, da je poplava kriva, što je hrastik onako riedak, nego glavnim uzrokom tomu (riedkomu hrastiku) — svinje; te si tumači to ovako: budući da svinje najradje po močvarnom tlu ruju, to je naravski, da na takvom tlu sav žir utamane, dočim na suših mjestih žira preostane. — I tuj su g. kritičaru brodske šume u misli, gdje no poplava tek naleti, potraje najdulje mjesec dana, i opet ode nenanesav žiru nikakove škode. Drugačije stoji stvar, gdje voda dulje leži i gdje je prva jesenska kiša kadra omočvariti tlo tako, da se do lipnja više neosuši. Na takovu tlu nemože žir korjena zahvatiti, jer se bud u vodi smrzne, bud u prevelikoj vlazi sgnjije. Ako mi g. kritičar nevjerojuje, a on neka dodje u gradiške predzabrane, koje su samo kišnicom naplavljene, u kojih nebude dublje od 5—10 centm. vode, pa kad ista u travnju usahne, vidjet će na lišcu (stelji) žir do žira, al svaki iztruhnut, dočim nekoliko metara dalje na gredi, koju voda nije zahvatila — žir zdrav! Je li se takav sretno dokopao zemlje, on će i izniknut, nu je li pao na stelju debelog hrastovoga lišća, taj je propao: iztjerav bo klice, nu nemogav probiti do zemlje, iste mu se posuše i uginu. Bi li tu škodilo, da su svinje ljeti bile malko narovali?! Nestojoj dakle tvrdnja kritičarova, da u močvarnih dijelovih zato neima hrastika, jer svinje žir požderu, nego jer žir u močvarnom tlu uspijevati nemože.*

E. Naveo sam ja mnjenje našega seljačkoga puka, da dok je upust marve u šumu slobodan bio, da se jasen nije toliko širio po naših srezovih, — što nam činjenice sblja donekle i dokazuju. S toga sam ja predložio, da pokušamo na manjih plohah, gdje ima i mladoga hrastika i jasena, upuštati marhu, da vidimo, kakav će efekt biti, naime: a) da li će se poodgrizanjem jaseniča rast hrastića unaprediti, jer će se, mislim, marva uvek prije latiti visokoga mekoga jasenovoga lišća, nego li hrastovoga; ili će b) zatrti i jednu i drugu vrst dravlja. G. kritičar veli jednostavno, da će ovaj drugi slučaj nastupiti, nepotvrđiv svoga dokaza — kao obično — ničim.

Dotle je pratilo g. kritičar tek mojih nazora, negirajući ih posvuda, nu neoprovrgavajući ih boljimi, pozitivnimi dokazi. Prava zadaća kritike nesastoji se pako samo u tome, da se kaže „nije, nevalja tako“, nego da se ujedno uzmognе reći „tako i tako mora biti“, — inače neima smisla. — Ili su možda na strani 198. redak 5. odozgor kritičarovi pozitivni dokazi? To on možda drži, nu ja nisam mogao uviditi niti toga, „da je jasen od hrasta ovisan“,

* Kao ilustraciju navestiću sledeći slučaj iz moje službe. Sijuć u brodskih šumah žir, navezosmo ga u hrpah na puteve; preko noć udari mečava, tako da se je oko jedne hrpe žira silila kišnica. Radi vode nije se sa te hrpe mogao sav žir pokupiti, te ga je po prilici 0·4 hektolitra ostalo u travi i vodi. Ja se radovao, da će se na tom mjestu proljećem pokazati silesija hrastića i odem u svibnju, da vidim — i nenadjem ni cigloga, do li praznih, napuhnutih ljušaka. Žir premrzao.

niti da je „nepobitna istina, da je čuvarstvo krivo, što jasen maha preotimlje“. Da je to „nepobitna istina“, onda bi srezovi Prašnik, Čardačinska greda, Opeke i t. d. sa pretežnom hrastovinom kroz cielo vrieme, odkako je ustrojeno čuvarstvo, imali valjane lugare, dočim na njih graničeći srezovi: Medjustrugove, Veliki i Savički gjolovi — čudnim slučajem uviek nevaljale lugare! Jest, gosp. kritičaru! — al dok onaj po Prašniku i t. d. hoda po snhom, dotle se onaj u Medjustrugovih i t. d. voza na čameu! — Gosp. kritičar siguran, da su moji razlozi nevaljali, a sviestan si možda nepobitnosti svojih nazora, spočitava mi, da sam postavio u mojoj razpravici „temeljite propise“, kako valja hrastovu šumu odgojivati, — dočim sam ja tek pokušao, nadano mi pitanje po mogućnosti razpraviti, te koje bi se na to na šumarskoj skupštini izmienom mnjenja svestrano pretreslo: valjano — pridržalo, a nevaljano — napustilo. Podmićuć mi tu nakanu, zaboravio je g. kritičar sjetiti se, da rečeni tema već tri godine na tapetu leži, te da ga nitko u tom priečio nije, da se prije mene lati toga pitanja, te si tako za se ubere — od mene mu od svega srca rado priuštivanu — slavu „temeljitim propisa“.

Sad mi se je još obratiti na nekoja kriva mnjenja, koja je gosp. kritičar razsuo po svojoj razpravi.

Njegova teorija o poplavi Save i njenom uplivu na prirast hrastika čini se, da nije posve čvrstih nogu. Gosp. kritičar misli, da savske poplave datiraju od početka ovoga stoljeća, naime od sagradjenja Lujzinske ceste, koje je urodilo posljedicom, da su se šume na izvoru Save izsjekle, a usled toga nastavšu bujicu nije savsko korito progutati moglo i tako poplave nastale. Drugi navod mu je opet, da će prestankom poplava i prirast hrastika na više od 30% pasti.

Po mom mnjenju stoje si ta dva nazora u očitoj oprieci. Prvo: naši hrastici idu od zadnjih 20—30 godina natrag (suše se), prirast im je padajući, te su valjda svoju kulminaciju imali pred 30—40 godina. Ako su dakle savske poplave — kako g. kritičar veli — tek početkom ovoga stoljeća započele, onda su naši hrastici istom u ovo zadnjih 40—50 godina ovakovi ogromni narasli, i to uslijed naplava nije bilo — morali posve loš prirast imati (= za 30% manji), što nikako nestoji, jer godišnji prstenovi nisu ovih zadnjih 50 godina ništa deblji od onih prijašnjih 150 godina. Iz toga sledi: ili je Sava još prije, nego li tek početkom ovoga stoljeća, naplavljivala, ili, konsekventno tumačenju g. kritičara, naplava neima velikog upliva na prirast. U ostalom treba i to uzeti na um, da se Sava najvećma onuda razlije, gdje ju pritoci: Una, Strug itd. pritisnu, dočim bliže svomu izvoru nije niti brodiva.

U dalnjem razvoju moje razprave, dopitao sam ja jasenu ono mjesto, koje ga ide u naših šumah, naglasiv dapače, da u pravoj primjesi ne samo da nije škodljiv, nego upravo koristan hrastu, te sam zaključio svoje razmatranje, da ćemo one mokre stojbine, na kojih sada nijedan hrast uspijevati nemože, morati i nadalje ostaviti iz-

ključivo jasenu. Ja mislim, da sam time ostavio jasenu dosta prostran terrain, te sudeć po sadanjem staju stvari, neće ga u Slavoniji nigda pomanjkati.

Nu g. kritičaru nije to dosta; on proriče jasenu zlatnu budućnost,* te nas svjetuje, da se kanimo hrasta, te da pretvorimo našu šumu u čistu jasenovinu. Tim smo došli na glavnu ideju g. kritičara, naime, da je jasen uslijed svoje velike (!) uporabivosti drvo budućnosti.

Da vidimo u čem se sastoji ta velika uporabivost jasena, kojom bi on bio kadar oteti cienu i prvenstvo hrastu. Gosp. kritičar veli, da su vagoni, kola, stolovi, stolci, parketi itd. kud i kamo bolji od jasenovoga nego li hrastovoga drveta; priznajem, da je jasenovo drvo lakše obradjivati za neke predmete kućne porabe, — nu gdje je taj konsum, koji bi govorio, da je jasen nenadoknadivo drvo, kao recimo: hrast u gradji i dugi? Gosp. kritičar veli, da je konsum jasena zato tako malen, jer ga ne ima. Sad ćete ga vidjet gosp. kritičaru, i te koliko! Lanjske godine prodala je investiciona zaklada 6000 sa 20.000 m³ a erar 12.000 jasenova sa 12.000 m³, ako uzmemo imovine i ostale posjednike sa 18.000 m³, onda je lani prodano najmanje 50.000 m³ jasenovoga drveta. Što mislite, koliko je od toga razposlano u inozemstvo za tehničku uporabu? Maksimum 7000 m³! i to: 4000 m³ trupaca a a 3000 m³ planka i gredica. Ako uzmemo, da na žbice, naplatke, vesla, duge itd. još 3000 m³ odpada, onda bi godišnja jasenova tehnička produkcija iznala 10.000 m³, dočim ostalih 40.000 m³ putuje u peć.

A sad ću navesti, koliko se hrastovine — osim ono 50 milijuna džužica — na ine porabe godišnje izradi:

1. 20.000 m³ trupaca,
2. 6000 m³ za vagone,
3. 5000 m³ planke za ladje,
4. 4000 m³ za mornaricu

Upupno: 35.000 m³ neračunajući sitnijih potrebština.

Gosp. kritičar veli, da je konsum jasena zato tako neznatan, jer ga ne ima; iz toga sasma logično sledi, da bi mu ciena morala veoma visoka biti.

Sporedit ćemo zato jasenovu i hrastovu cienu.

Loco Sisak stoji 1m ³ hrastovoga trupca — for. 32 — Konsum: 20.000 m ³				
1m ³ jasenovoga trupca	—	16	—	” 4000 m ³
1m ³ hrastovih planaka	—	46	—	” 5000 m ³
1m ³ jasenovih planaka	—	16	—	” 3000 m ³
1000 hrastovih žbica	—	” 30	—	,
1000 jasenovih žbica	—	” 32	—	
1000 hrast. naplataka	—	” 60	—	
1000 jasenovih ”	—	” 65	—	

* Zašto g. kritičar kao uvod svojoj ocjeni navadja citat iz Bedő-ovog djela, neznam. Ono, što g. Bedő ovdje punim pravom zahtjeva, naučaju šumari a donekle i samo šumogojstvo već odavna. Gosp. Bedő naglasio je onu činjenicu ponajprije obzirom na ugarske odnošaje.

Za koju vrst dravlja govori taj konsum i te ciene?

Vi izvoste g. kritičaru iztičući u Vašoj ocjeni veliku prednost jasena pred hrastom uzkliknuti: e, bog i šeširdija! Molim Vas, ponovite taj uzklik još jednom, — tu je na pravom mjestu. Ja sam po mogućnosti pretražio i nje mačka i franezka trgovačka izvješća, nu nigdje nemogoh naći, da je ciena jasenu veća ili da ga više traže nego li hrastovinu. Navesti ču koji primjer i to doslovee.

Trgovačko izvješće iz Vratislave (Breslau) za godinu 1884. glasi: Eiche: Sehr starke Stammstücke, wenn auch etwas grober Qualität, werden gesucht. Solche minderer Gattung werden gut bezahlt. Schnittmaterial, in festen Dimensionen, bei gesunder Waare, ohne sonstige Qualitätsansprüche, war mitunter sehr knapp. Gewöhnliche Handelswaare, wie solche an der Säge fällt, hat keinen guten Absatz, nur milde Tischlerqualität wird erworben. Kantholz war gefragt und angeboten. Schwellen 8⁶/₁₀ waren verlangt. Trockene Parquetstäbe gehen gut fort. Fassstäbe bleiben verlangt Primarinde ist sehr begehrt.“

Izpustiv ostale vrsti dravlja (Crnogorica).

„Diverse Laubhölzer. Runder Ahorn wird gekauft, ebenso Ahornbohlen. Runder Birnbaum ist gesucht, Birkenbohlen haben Absatz. Rothbuchenbohlen sind begehrt. Weissbuche war gefragt. Aspehat Absatz. Esche findet einen Umsatz. Erlenbretter sucht man viel zu kaufen, ebenso Lindenbretter. Kirsch- und Nussbaum wird gekauft. Haselstäbe bleiben gesucht.“

Jedno izvješće iz Königsberga navadja ove ciene: Hrastove planke i daske (Bretter und Bohlen) 64—94 maraka, jasenove 51—43 maraka. A na istom trgu stoji gorivo po prost. metru:

bolja drva:	lošija drva:
grab: 8.50—9.00	6—7 maraka
hrast: 6.50—7.00	5— „
jasen: 6.50—7.00	5.50—6.00 „
breza: 6.50—7.00	5.25—6.00 „

U južnoj Moravskoj prodaje se hrastovo bure od akova po for. 2.20, a jasenovo po for. 1.20.

Franezka izvješća izkazuju cenu hrastovine na m³ po 20 franaka više nego jasenovo drvo.

Iz svih tih izvješčah sledi, da jasena nit toliko trebaju, nit ga toliko plaćaju. Uzprkos tomu, volio bi g. kritičar za 100 godina radje imati 100.000 rali jasenove nego li hrastove šume. Da vidimo! Uzmimo, da bi mu ta šuma u 100-godišnjem turnusu davana godišnji etat od najmanje 200.000 m³, uzmimo nadalje, da će jasenova industrija za 100 godina deseterostruki sadanji * kvantum konsumirati, to bi još uviek g. kritičaru ostalo na godinu 100.000 m³ za gorivo. — Sporediv te izglede sa užitcima koje nam hrast već sada pruža:

* Neće bit s gorega, ako spomenem, da dan danas trgovci jasenovinu skoro badava dobivaju (50 novčića po m³); da je skuplja, nebi je héeli ni uzimati.

sitna guljevača, 50-godišnji hrastici za gradju, žir, paša, šiška, tanin itd. neće biti težko odlučiti se, koje će nam biti drvo budućnosti. — Veoma je dobro, ako čovjek ima proročanskoga duha te vidi u budućnost, kako jasenova industrija cvate, — nu mi obični ljudi zadovoljni smo, ako znamo i sa sadašnjostiču dobro računati, što nije baš tako lakko, kako se u prvi mah čini, što će nam i g. kritičar morat priznati, ako se sjeti (nevaraju li me svi znaci) na svoju gdjekoju kalkulaciju, gdje ga je možda najbliža budućnost ljuto prevarila.

Zadnji razlog, napokon s kojega se g. kritičar na hrast toliko oborio, jest taj: 1) da će filoksera po svoj prilici uništiti sve vinograde, te da će papirnata burad biti jeftinija od hrastove. Koliko taj razlog vriedi, toga nije dan danas nitko kadar prosuditi: možda — puno, a možda i — ništa.

2) Da hrastovina neće više tako skupa biti, jer osim toga, što je ima na Kavkazu, sve su države uzele odgajati hrastovinu, te će je svuda biti dosti. — Drugimi riječmi rečeno: sve su države uvidile veliku vrednost hrasta, i one, gdje hrast neuspjeva baš najbolje, gdje nigda neće polučiti dimensija i kvalitete slavonskoga hrasta, — sve te države neka slobodno uzgajaju hrast, a mi ćemo u pravoj domovini hrasta odgajati jasen i — crnogoricu!

O moj hraste — i za tebe vriedi ona: nemo propheta in patria!

Organizacija šumarske uprave u Magjarskoj.

Ministerijalni savjetnik gosp. A. Bedő, opisuje nam organizaciju šumarske uprave u Magjarskoj, u najnovijem svom djelu: „Die wirthschaftliche und kommerzielle Beschreibung der Wälder des ungarischen Staates“ na slijedeći način:

Službovna organizacija magjarskoga šumarstva temelji se na ustanovah § 17. zak. članka XXXI. od god. 1879., ter na ustanovah 1. srpnjem g. 1880. oživotvorenoga šumskoga zakona, koji za osigurati svrsi shodnost i potrajnost gospodarenja, zahtjeva, da se broj upravnoga kao i čuvarskoga osoblja, za one šume, kojih šumsko-gospodarske osnove država potvrditi imade, u samih tih osnova ustanoviti imade. Ova je zakonska osnova, ona svrsi shodna podloga, na kojoj se osniva obezbijenje odgovarajuće organizacije, koja je i opet nuždnu predmetnje uvedena i provedbe valjane i svrsi shodne gospodarske uprave.

Rukovodjenje sveukupnih šumarskih poslovanja, kao i uprava državnih šuma spada u djelokrug ministarstva za poljodjelstvo, obrt i trgovinu; dočim su mjestne odredbe odnoseće se na provedbu šumskoga zakona ostavljene muñicipijam, odnosno upravnim odborom, kojih su strukovni savjetnici kr. šumarski nadzornici, koji zastupaju ministarstvo poljodjelstva, obrta i trgovine, a podjedno i pravo priziva imadu.

Direkcija, nadzor, kontrola i mjestna uprava državnih šuma, spada u djelokrug kr. šumarskih ravnateljstva, nadšumarskih i šumarskih ureda, dočim provedba odnosnih radnja šumskim upravam pripada.

Provedba ustanova zakona šumskoga, prolazi skroz dve instance, od kojih je prva upravljući odbor, druga i posliednja pako ministarstvo za poljodjelstvo, obrt i trgovinu. Za državne šume postoje tri instance; šumski uredi, na čelu kojih su šumari odnosno nadšumari, obavljajući mjestnu upravu; šumarsko ravnateljstvo, koje rukovodi i kontrolira mjestnu upravu šumskih ureda i ministarstvo koje vrhovnu upravu vodi.

Za šumarske poslove postoje u ministarstvu za poljodjelstvo, obrt i trgovinu, pod vodstvom zemaljskoga nadšumarnika, posebna tri odsjeka, na čelu svakoga stoji po jedan šumarski nadsavjetnik, kao samostalni stručni izvjestitelj uz potrebno pomoćno osoblje.

Djelokrug pojedinih odsjeka jest:

U djelokrug prvoga odsjeka t. j. odsjeka za upravu državnih šuma, spadaju sljedeći poslovi tih šuma:

1. Službovna organizacija erarskih šuma Magjarske, Hrvatske i Slavonije; odluke odnoseće se na osobne i stvarne poslove, osobah kojim je uprava tih šuma povjerena, odnosno šumarskih ravnateljstva, nadšumarskih i šumarskih ureda, šumskih uprava i šumarskim oblastim dodijeljenih šumarskih računovodstva, naime izdavanje normalnih propisa i službenih naputaka, nadalje imenovanja, premještaji, umirovljenja, nagrade, podpore i disciplinarni predmeti.

2. Patronatski poslovi erarskih šuma.

3. Uporaba šuma t. j. vrhovna odluka u pogledu proizvodnje drva, ugljena, rezane robe i ostalih šumskih proizvoda, kao i utanačenje nadnica.

4. Poslovi unovčenja šumskih proizvoda, drvnih fabrikata i ostalih materijalija, naročito ustanovljenje ciena šumskih proizvoda i tečaj postupka kod prodaja u veliko i malo; sastavljanje nacrta odnosno preizpitivanje i odobrenje kupoprodajnih ugovora; odredbe u pogledu unovčenja, k šumam spadajućih objekta zakupa, šumskih međutomnih i nuzužitaka; šumarska industrija.

5. Poslovi upravnih i prometnih gradnja; odlučivanja u predmetu gradnje i uzdržavanja prometila po kopnu i po vodi, izuzam tehničke nadpregledbe građevnih nacrti i proračuna; konačno obračunavanje građevnih računa; давanje u zakup erarskih građevina i kontrahiranje odnosnih najamnih ugovora.

6. Erarska šumarska umirovljenja, provizije, milostinje kao i poslovi tičući se šumskih radnika i radničkih zadruga.

7. Razprave odnoseće se na šumska tržišta tu- i inozemstva.

8. Rukovodstvo novčanih poslova erarskih šuma u Ugarskoj, Hrvatskoj i Slavoniji, utanačivanje proračuna, poslovi zaračunavanja i poslovi blagajnički uz sudjelovanje ovom odsjeku dodijeljenoga centralnoga šumarskoga računovodstva.

9. Poslovi odnoseći se na šumarsku akademiju u Štavnici, uz sve poslove odnoseće se na štipendija istoga zavoda.

10. Poslovi odnoseći se na one vicinalne željezničke pruge, koje se uz pripomoć prinosa erarialnih šuma grade, zatim pitanja o regulaciji rieka i odvodnja, u koliko erarske šume pri tom sudjeluju.

11. Poslovi uprave i unovčenja šuma spadajućih investicionalnoj zakladi u Hrvatskoj.

12. Vrhovni nadzor nad šumama magjarskih imovnih občina, u području bivše ugarske Krajine, u smislu ustanova § 7. zak. čl. XXX. od g. 1873.

U djelokrug drugoga odsjeka t. j. odsjeka za uredjenje šuma spadaju slijedeći poslovi:

1. Odobrenje, preinaka glasom zakonskoga članka XXXI. od g. 1879. saставit se imajućih konačnih, kao i utanačenje privremenih šumsko-gospodarstvenih osnova.

2. Izlučenje šuma obranbenih odnosno zaštitnih ter utanačenje pravila po kojih se iste imadu upravljati i uživati.

3. Preizpitivanje poslova odnosećih se na šumske prodaje, šuma stojećih u smislu ustanova § 17. šumskoga zakona, pod neposrednim nadzorom države, u pogledu šumarsko-redarstvenom.

4. Uredjenje erarskih šuma, njihovo izmierenje, procjena, te rukovodstvo posala oko izradbe šumsko-gospodarstvenih osnova.

5. Pošumljivanje erarskih šuma, nadpohvalba i odobrenje kulturnih nacrta, kontrola provedenih šumsko-kulturnih radnja, te poslovi odnoseći se na uzgoj bilja.

6. Poslovi zemaljske šumarske statistike.

7. Odobravanje dvosječnih osnova za erarske šume, ter utanačenje količine unovčit se imajućih šumskih proizvoda.

8. Tehnička nadpohvalba gradjevnih nacrta i proračuna gospodarskih i prometnih gradnja erarskih šuma.

9. Poslovi odnoseći se na šumarsko-metereologične postaje i šumarsko-pokusne radnje.

10. Sveukupni osobni i stvarni poslovi šumarsko-uredajnih ureda erarskih šuma.

U djelokrug trećega odsjeka t. j. odsjeka za vrhovni državni nadzor nad šumami, spadaju slijedeći provedbeni poslovi, proiztičući iz ustanovah zak. čl. XXXI. od g. 1879.:

1. Skrb oko uzdržanja šuma, kao i pitanja odnoseća se na šumsku pašu.

2. Uredjenje šumarskoga gospodarstva občinskih šuma i šuma bivših urbarijalaca.

3. Šumarsko-redarstveni prekršaji.

4. Odobravanje šumarskih cienika vrednosti i ciena.

5. Utanačenje onih pustih površina, koje se iz narodno-gospodarstvenih obzira imadu pošumiti; poslovi odnoseći se na družtva za pošumljenje tih površina; podupiranje takovih ošumljivanja, odnosno razdioba biljka u tu svrhu.

6. Poslovi prometa šumskih proizvoda po vodi i po kopnu, kao i odredbe odnoseće se na splavljanje i tocilanje drva.

7. Poslovi oko zemaljske šumske zaklade.
8. Poslovi osobni i stvarni odnoseći se na šumarska nadzorništva i strukovne škole za lugarsko-čuvarsko osoblje.
9. Šumarski državni izpiti i strukovni izpiti za lugare, te poslovi obuke lugara.

10. Šumarska literatura.

11. Poslovi lovstva.

12. Poslovi šumarskih i lovačkih družtva, odnosno udruga — te postupak oko pravila istih.

13. Poslovi računovodstva šumarskih nadzorništva, strukovnih škola za lugare i zemaljske šumske zaklade, uz sudjelovanje središnjega šumarskoga računovodstva.

Na temelju predloga podnešenih mu po šumarskih odsjecih, izdaje zemaljski nadšumarnik u zastupanju ministra, u vlastitom djelokrugu i na sobstvenu odgovornost, unutar granica (u državnom proračunu) na upotriebu stojećega pokrića, nužne odredbe, izuzimajući jedino kasnije spomenute poslove, koji su pridržani naročito višjem odobrenju, te koje isti bud po predlogu odnosnih odsjeka ili po vlastitom mnjenju preinačene, ministru — odnosno državnom tajniku na potvrdu podnašati imade.

Poslovi ti jesu:

Predlozi upravljeni na Njegovo c. kr. apoštolsko Veličanstvo.

One razprave kod riešavanja kojih ministar, odnosno državni tajnik sudjelovati žele.

Važnije razprave sa inimi ministarstvi, stvaranje načelno važnih naredbenih propisa u pogledu uprave i računovodstva, ili pako preinacenje postojećih naredbenih propisa. Utanačenje proračuna; erarskih šuma, šumarskih nadzorništva i zemaljske šumarske zaklade, kao i konačni obračun tih uredovnih grana.

Organizacija i utemeljenje novih ureda i službovnih mjesta: sistemiziranje novih službenih mjesta šumarsko-podčinjenoga osoblja, u koliko troškovi istih povišenje proračuna zahtievaju.

Tumačenje zakona, ustanovljivanje cienika šumskih oblasti, vrhu prodaji namijenjenih šumskih proizvoda.

Dozvoljavanje milostinja, dobrotvornih prinosa i patronatskih troškova.

Odobrenje pravila radničkih udruga i njih mičenjanje.

Doznačivanje svih naknadnih kredita, u koliko se u državnom proračunu za takove nelazi pokrića, ili dozvoljavanje prenosa pojedinih kredita, ako isti svotu od 10.000 premašuju.

Nabava nekretnina potrebnih za upravne i prometne svrhe, ako kupovnina svotu od 4000 for. premašuje, ili ako neima tomu razpoloživih sredstva; nadalje prodaja i izmiena državnih nekretnina ma koje vrednosti.

Odobrenje voznih i radnih ugovora, ako nadnice i vozarina premašuju ustanovljene cene ili ako na temelju ugovora izplatiti se imajuća svota zaslužbe iznos od 10.000 for. premašuje.

Izdanje dozvole brisanja od manjaka kod tocilanja, ako takovi 10% iznos premašuju.

Odobrenje kupoprodajnih ugovora odnosećih se na prodaje glavnih šumskih užitaka :

a) ako su takovi zaključeni izključenjem dražbe, ili ako su zaključeni uz — prema po šumskoj oblasti utanačenim cienikom ili procjenbenoj vrednosti — 10% premašujući popustbinu ;

b) ako li je u ugovoru na prodanu količinu proizvoda se odnoseća prodajna cena veća od 10.000 for., te ako ugovoren posao imade trajati dulje od jedne godine dana ;

c) ako traje ugovor više od 2 godine, te ako iznos godišnje odplate svotu od 5000 for. premašuje ;

d) ako predmet prodaje sačinjavajući proizvodi, podpuni godišnji etat pojedine šumske uprave dostigava.

Produljivanje ugovora, ako doba produljenja 3 godine — vrednost pako svotu od 100 for. premašuje.

Dozvoljavanje gradnja svih novih upravnih sgrada, ako gradjevni troškovi svotu od 8000 for. premašuju.

Izdanje dozvole za uređenja i preudešavanja uredskih prostorija, činovničkih, službeničkih i radničkih stanova, nadalje patronatskih i školskih sagrađa, zatim najamničkih kuća, ako proračun pojedinoga gradjevnog predmeta svotu od 4000 for. premašuje.

Odobrenje u državnom proračunu izkazanih prometnih gradjevina, tocila i vodogradjevina, ako troškovi svotu od 15.000 for. premašuju.

Izdanje dozvole popravka istih objekta, ako li su troškovi popravka jednoga gradjevnog objekta veći od 10.000 for.

Zaključak u pogledu prinosa k gradjevnim troškovom vicinalnih željezničkih pruga.

Dozvola zaračunavanja troškova za sve novogradnje i popravke, ako takovi proračun za više od 15% premašuju.

Odobrenje svih zakupnih ugovora i nagoda u pogledu nuzužitaka, regionalnih i drugih prava:

a) ako zakupni ugovor tri godine traje ili kad godišnji prihod 6000 for. premašuje ;

b) oni ugovori, koji su sklopljeni izključenjem dražbe, ako godišnji prihod svotu od 1000 for. premašuje ;

c) unovčenje proredjivanjem dobivene drvene gromade i nuzproizvoda, ako njihova količina dvogodišnji etat odnosno dvogodišnji užitak premašuje.

Dozvoljavanje odpisa neutjerivih erarskih tražbina, ako sveta, koja se brisati imade iznos od 500 for. premašuje.

Dozvoljavanje odpisa uslijed elementarnih nepogoda nastavših računarskih manjka, ako li vrednost manjka svotu od 4000 for. premašuje, ter ako se pri tom poslujućemu činovniku nikоja krivnja pripisati nemože.

Sklapanje nagoda u poslovih proti eraru podignutih parba, obustavljanje od strane erara kao tužitelja podignutih parnica, ili odobrenje takovih nagoda, koje imadu svrhu izbjegi parnicam, ako li predmet nagode sačinjavajući iznos, svotu od 4000 for. premašuje.

Dozvoljavanje obročnoga odplaćivanja, te u duljem roku namirit se imajućih izplata, uz normalne zatezne kamate, ma kojih erarskih tražbina, ako li se ta prolongacija računajuć od dana zakonite ili ugovorene obveze izplaćenja, proteže na vrieme od jedne godine, ili kad svotu od 4000 for. premašuje.

Dozvoljavanje vjeresija kod svijuh prodajah i unovčenjaj :

a) ako svota vjeresije promašuje iznos od 15.000 for. a doba izplate tri mjeseca ;

b) ako svota vjeresije iznos od 10.000 for., a vrieme izplate dobu od šest mjeseci premašuje ;

c) ako svota vjeresije iznos od 5000 for., a vrieme izplate dobu od devet mjeseci premašuje.

Popunjivanja svijuh činovničkih i vježbeničkih mesta, kod kojih se šumarsko-strukovna naobrazba predmješta, kao i na patronatskom pravu osnivajuće se imenovanje svećenstva.

Odpuštanje činovnika putem disciplinarnim, ili njihovo premještenje kazni radi u drugo koje okružje, ili takove disciplinarne osude, kojom se obtuženi osudjuje na globu veću od 150 for.

Substitucija izvjestitelja centrale, zatim predstojnika šumarskih oblasti, šumarskih nadzorništva i šumarskih računarskih ureda, na dulje vrieme od šest mjeseci.

Svi premještaji, u koliko se takovi neograničuju na područje jedne te iste šumarske oblasti.

Umirovljenje prije izmaka ciele službovne dobe, te odpravljanje iz službe izstupljujućih činovnika.

Dozvoljavanje dopusta izvjestiteljem centrale i predsjedniku centralnoga računarskoga ureda, te dozvoljavanje predujmova na plaću svim činovnikom bez iznimke, ako povratak predujma nesliedi u roku od godinu dana.

Izaslanje činovnika u inozemstvo. Dozvoljavanje remuneracija i pomoći izvjestiteljem centrale i predstojniku centralnoga šumarskoga računovodstva, nadalje dozvoljavanje svijuh onih remuneracija i pomoći, koje se na teret centralne uprave doznačuju, ili koje svotu od 150 for. premašuju ; napokon dozvoljavanje podršta i pomoći, ako se isti činovnik u roku od jedne godine po drugi puta njom obdaruje.

Dozvoljavanje odpisa, manipulacionlno činovničtvu obterećujućih ili po istomu povratiti se imajućih računarskih grieška, ako li vrednost istih svotu od 150 for. premašuje.

Oni poslov i hrvatsko - slavonske investicionalne zaklade, u pogledu kojih predhodno odobrenje nije uzsliđilo.

Ustanovljenje zaštitnih šuma, te brisanje istih iz kategorije takove vrsti šuma.

Preuzeće županijskih i občinskih šuma pod erarsku upravu.

Izdanje dozvola za splavljanje i tocilanje, na onih potocih i riekah, koje čine zemaljsku granicu.

Dozvoljavanje onakih šumskih užitaka, koji neodgovaraju u sistemiziranoj šumsko - gospodarskoj osnovi sadržanim ustanovam, već ih zahtievaju vanredni odnošaji, u koliko njihovo uživanje zahtieva napuštanje prvo bitne osnove, na dulje doba od trijuh godina.

Podupiranje šumarskih i lovačkih družtva.

Izricanje kazna sbog neprovadjanja šumsko-gospodarskih osnova, ako iznos istih svotu od 500 for. premašuje.

Potpovrdjivanje u poslovih šumsko - redarstvenih prekršaja, izrečenih osudu u drugoj molbi, ako kod izricanja kazni, u šumskom zakonu za to izrečena cena jedinice, svotu od 100 for. premašuje ili ako se osuda prve molbe ne potvrđuje, te ako u tom slučaju izrečena globla svotu od 500 for. premašuje.

Razprave odnoseće se proti upravnim činovnikom i upravnim odborom i njihovim članovom, uslijed neprovadjanja ustanova zakona šumskoga ili posebnimi dekreti ustanovljenih poslovanja ili uslijed inih propusta, kao i kažnjavanje istih.

Pitanja nadležnosti nastavša izmedju redovitih sudova i sudova postavljenih za razpravljanje šumskih šteta.

Dozvoljavanje ustrojstva udruga za pošumljivanje.

Odluke u pogledu povratnoga odkupa pošumljenih goljetina.

Naredbe u pogledu podupiranja radnja oko pošumljenja, ako dozvoljena podpora za jednu osobu svotu od 200 for., uzajmljeni iznos pako svotu od 1000 for. premašuje.

Imovanje i disciplinarni postupak šumarskih činovnika, kao što i predmeti šumsko - redarstvenih prekršaja, razpravljaju se u savjetničkih sjednicama pod predsjedničtvom zemaljskoga nadšumarnika, članovi tih sjednica pako jesu: tri šumarska nadsavjetnika i pranadzornik, ili ravnatelj šumarskoga računovodstva, odnosno njihovi zamjenici.

Neposredni mjestni državni šumarski nadzor nad šumami rukovodi ministarstvo putem šumarskih nadzorničtvima; kontrola šumarskih nadzorničtvima kao i erarske šumarske uprave sledi time, da se često izasalju činovnici centrale na pregledavanje, koji si organi tom prilikom prisvajaju također i za vodjenje i upravljanje šumarstva nužno spoznanje mjestnih odnošaja.

Šumarski poslovi u prvoj molbi spadaju u djelokrug kod municipijah postojećih šumarskih odbora, koji se odbori sastoje iz trijuh članova, koje županijski upravni odbor iz svoje sredine, a prema potrebi također i izvana bira, između muževa vještih šumarstvu. Ovaj šumski odbor odlučuje u samostalnom djelokrugu o svih u smislu šumskoga zakona u pretres dolazećih pitanja, nužan je, za razprave ili prije takove, saslušati mnjenje kr. šumarskoga nad-

zornika; u onih slučajevih ipak, gdje se radi o neodgovivih mjeru, slobodno je šumarskomu odboru, odrediti shodna, i bez predhodnoga saslušanja mnjenja šumarskoga nadzornika, nu svakako se isti ob učinjenom mora obaviestiti.

Toli šumarskomu nadzorniku koli i strankam pripada u smislu § 68. šumskoga zakona pravo utoka na ministarstvo za poljodjelstvo, obrt i trgovinu proti zaključkom upravnoga šumskoga odbora, u roku od 15 dana iza uručenja odluke.

Zaključci šumarskoga odbora mogu se u upravnom odboru, (prilikom predloženja izvještaja šumarskoga odbora o njegovoј djelatnosti), u onom slučaju u razpravu uzeti, ako isti nestoje u nikojem savezu sa osobnim pitanji, već ako su samo obćenite naravi. Ti se pako zaključci mogu samo u onom slučaju mienjati, ako na to pristane većina šumarskoga odbora sa šumarskim nadzornikom; u protivnom slučaju t. j. ako na takovu nepristaje niti većina šumarskoga odbora niti šumarski nadzornik, pripada odluka ministarstvu za poljodjelstvo, obrt i trgovinu.

Šumarskomu odboru nuždne mjestne podatke imadu upravni organi sa-brati, odnosno kotarski sudci, gradski i občinski načelnici; izvjestitelj jest onaj član odbora, kojemu predsjednik izvjestiteljstvo povjeri, perovodja jedan od bilježnika odnosnoga municipija. Kad se radi o prekršajih šumskih, odnosno o slučajevih prekršaja od strane šumoposjednika, protiva zakonitoj upravi šuma, zatim u predmetih prometa šumskih proizvoda, izvješće kr. šumarski nadzornik.

Šumarski odbor izdaje svoje odluke i osude uz podpis vlastitoga odborskoga predsjednika, sam i u ime, te ih upravlja provedenja radi na političku upravu municipija vodećega podžupana ili načelnika.

Organii municipalne uprave, odnosno šumski odbori odgovorni su, da se ustanove šumskoga zakona kao i na istom osnivajuće se ministarske naredbe provadaju, al odgovaraju i za sve pogriješke i propuštaje. Ako li koji šumskih odbora nebi zadovoljavao šumskim zakonom propisanim mu dužnostim, ili kad nebi na uzdržanje i racionalno gospodarenje šuma se odnoseće propise valjano provadiao, to imade ministar za poljodjelstvo, obrt i trgovinu pravo, da u do-tičnoj županiji rukovodjenje šumarskih poslova po svojoj volji na vrieme povjeri posebnom vladinom povjereniku, kojemu onda pripada isti onaj djelokrug, koga šumarski odbori kao šumarske oblasti prve molbe imadu. Takov se slučaj međutim do sada samo jedanput sbio i to u županiji Besztercze-Naszodskoj, gdje počam od 1. travnja 1885. godine, takov jedan kr. povjerenik šumarske poslove rukovodi.

Mjestno nadziranje provedba ustanova šumskoga zakona, imadu nadzirati, — na predlog ministra za poljodjelstvo, obrt i trgovinu, po Njegovu Veličanstvu imenovani šumarski nadzornici. Zemlja podieljena je u tu svrhu u 20 nadzorničtvah.

Na čelu svakoga nadzorničtva stoji jedan kr. šumarski nadzornik, kojemu su prema potrebi jedan ili dva podnadzornika dodieljena. Broj šumarskih nadzornika jest 20, a isto toliko imade i podnadzornika.

Kralj. šumarski nadzornik zastupa, na temelju zakonom utanačenomu djelokrugu, odnosno prenešenih mu poslova, za vladu interese zakonitoga gospodarenja po šumah, te podnaša u tu svrhu šumskomu odboru sve svoje predloge glede kažnjenja onakovih šumovlastnika, koji u svojih šumah nezakonito gospodare, te koji se toga radi učiniše krvici šumarsko-redarstvenoga prekršaja. Nebi li šumski odbor njegov predlog uvažio, to mu pripada pravo priziva protiva zaključku, odnosno odluci. Tamo međutim, gdje bi bio opazio takovu pogibelj po šumarstvo, koja nedozvoljava odvlake, slobodno mu je na sobstvenu odgovornost odrediti shodna, a isto tako imade pravo da i sasma uživanje šume zabrani, a upravni i občinsko-redarstveni organi dužni su sudjelovati kod provadjanja njegovih odredaba.

Nemože se tajiti, da odnosni interesenti, a naročito obćine nisu u početku, kako to i u drugih zemljah bivalo, zakoniti uticaj u poslove šumskoga gospodarstva radošću pozdravile; pošto se ipak već više slučajeva sbilo, gdje su pojedini šumovlastnici i obćine prigodom prodaje drva, uslijed dobrih savjeta dobivenih po šumarskih nadzornicih, kao i uslijed po ministarstvu kod izdanja, dozvole projektirane prodaje, sa gledišta šumsko-policajnoga, utanačenih uvjeta, postigli veće prodajne cene u iznosu od više hiljada for., to se danas već vidno mnaža broj onih šumoposjednika, koji uvidjaju potrebu racionalnoga šumarenja i provadjanja zakonitoga nadzora, ter koje se u obćem interesu ležeće ograničenje nemili samo onim posjednikom, koji sobstvenu korist ili na račun budućnosti si prisvajajući prihod više cene.

U predmetu razpravljanja šumskih prekršaja, ustanovljuje zakon, mimoilazeći često dugotrajni civilni postupak — vrlo sgodno, da se onakove kradje i oštećenja, kojih vrednost — neuračunavajući posebno naknaditi imajući štetu, pojedince nepremašuje 30 for. upravnim putem razpravljati imaju, i to: u prvoj molbi po kotarskomu sudsatu, u kr. slobodnih gradovih i onih sa uredjenim magistratom po kotarskomu predstojničtvu — odnosno po gradskomu kapetanu. Šumoposjednikom međutim pristoji pravo, do svote od 10 for. poslužiti se i osudom občinskoga sudca.

Oblast druge molbe bira upravni odbor, isti se sastoji iz 4 člana i 4 zamjenika, od kojih dvojica izmenice pod predsjedničtvom velikoga župana odnosno načelnika ureduju; proti odluci ovoga suda nemože se prizvati, te se k odnosnim sjednicam imade takodjer i državni odvjetnik pozvati, koji imade nad tim bediti, da li razpravni predmet možda nespada u djelokrug redovitoga suda.

Šumski kvarovi, kojih vrednost premašuje iznos od 30 for., te koji se prema tome imaju smatrati zločinom, ili kvarovi stojeći u savezu sa kojim zločinskim djelom, riešavaju se običnim civilno-pravnim putem, nu i u pogledu ovih slučajeva pristoji šumovlastniku pravo, ako vrednost ukradjenoga predmeta nepremašuje iznos od 50 for., te ako slučaj nije podjedno i zločinom skopčan, tu vrednost do odluke suda prve molbe sniziti na vrednost od 10 ili 30 for., te odštetu tražiti administrativnim putem.

Izdanje dozvola za splavljanje i tocilanje, te za namještenja tómu potrebnih vodogradjewina, pripada dogovorno sa ministrom za promet, ministru za poljodjelstvo; odnosne razprave spadaju u prvoj molbi u djelokrug municipija; nu sami se podnesci ipak moraju u svrhu nadzora prioritetskih prava, u pogledu zatraženih dozvola, upraviti na ministarstvo za poljodjelstvo, obrt i trgovinu.

Šumski zakon doduše obćenito određuje, da pod neposrednim nadzorom države stoeći šumovlastnici imaju držati nužni broj šumarskih činovnika, da se maloposjednici mogu složiti glede držanja zajedničkoga šumarskoga činovnika ili da u svojih šumah jednoj i te istoj osobi povjere upravu i čuvanje šuma; nu uzprkos svega toga bijaše osobita briga ministarstva poljodjelstva, uredjenja odnošaja šumarskoga osoblja stoećega u službi obćinskoj, kako to već i sama činjenica tih razprostranjenih i često iz neznatnih parcela se sastojećih obćinskih šuma, sa stanovišta obćenitih interesa zemlje zahtjevaše. Pri čemu se uzimao obzir osobito na tu okolnost, da se obćine čim moguće manje obterete troškovi, a da se pri tom ipak postigne nužni uspjeh u pogledu osjeguranja gospodarstva, tih po život obćina toli potrebnih šuma.

Pošto se upravni poslovi obćina tiču u prvom redu municipija, to budu ista u gori rečenom smislu od strane ministarstva pozvana shodna odrediti, a podjedno se pričekalo na uspjeh naloga. Tamo gdje su municipija u predmetu organizacije i popunjena šumarsko-činovničkih mjesata sama učinila potrebno, izbjegavao se svaki neposredni uticaj; nasuprot se pako tamo, gdje je to potrebno bilo, odredila organizacija odnosnih službovnih mjesata ureda radi i to u oba slučaja tim načinom, da su se šume posjedujuće obćine, prema tome kako to odnošaji manipulacije i prometa dopuštaju, grupirale u šumske kotare, tako da danas već u svih županijah, uz riedke iznimke kotarski šumari poslove šumskoga gospodarstva rukovode; kr. nadzorničtva ih u radnji nadziru, a šumarski im nadzornici prigodom službenih proputovanja davaju nužne upute.

Pošto je nadalje država voljna valjanu upravu obćinskih šuma i osjeguranje njihove budućnosti u podpunoj mjeri provesti, to se ista podjedno izjavila pripravnou, u onih županijah, koje bi to zatražile, povjeriti upravu tih šuma, (naravno uz podpuno očuvanja prava vlastnosti posjednika), kr. šumarskim činovnikom, koji takodjer i odnosne gospodarske osnove sastaviti imaju, samo što su obćine dužne eraru povratiti odnosne troškove.

Mnogi se municipiji poslužiše tim pravom, te je tako erar na temelju posebnih ugovora preuzeo šumsku upravu obćinskih šuma u županijah Csík, Maros-Torda i Arva, kao i u gradu Eperjesu, a isto tako se vode u tom pogledu priegовори i u županijah Száros, Zemplin, Somogy, Bács Bodrogh, Szilagy i Haromzik, kao i u gradu Szegedinu.

Erar tim preuzimanjem obćinskih šuma pod svoju upravu vanredno koristi obćinam, kao što neima dvojbe, da je isti kud i kamo prije u stanju pospješiti svrsi shodno uredjenje gospodarstva pod nadzorom sposobnoga činovničtva.

Ukupni broj občinskoga šumarskoga osoblja iznaša danas do 486 šumarskih činovnika, od kojih je 13 državnih, a 181 po državi ureda radi namještenih.*

Kotarski šumari uobiće su stalno namješteni, te se mogu samo na temelju redovitoga disciplinarnoga postupka iz službe odustititi, hoće li pako sami službu ostaviti, ono su dužni službu tri mjeseca unapred odkazati.

U pogledu službovanja izdani su posebni službeni naputci, a na šumsku upravu odnoseće naputke, dobivaju ti činovnici od municipija, šumskoga odbora i kr. šumskoga nadzornika.

U šumah pod ustanove § 17. zakona šumskoga podpadajućih posjednika, t. j. u šumah državnih, municipalnih i občinskih, šumah crkvenih korporacija i osoba, šumah javnih kao i privatnih zaklada, šumah fideikomisalnih, šumah komposesoratskih, kao i u šumah dioničarskih družtva, mogu samo takova individua čast šumarskoga činovnika ili šumara obnašati, koja su svršila nauke na kojoj višoj realci ili gimnaziji -- položila izpit zrielosti, te onda položila izpite iz svih onih predmeta, koji su propisani za redovite slušatelje šumarske akademije u Štavnici, te zatim u Budapešti položili šumarski državni izpit, e koji uz to još i ugarsko državljanstvo imadu.

Svakomu šumoposjedniku pristoji pravo, da šumarsko osoblje po svojo volji upotriebi, ako isto imade zakonitu stručnu naobrazbu; kod onih privatnih šumoposjednikah pako, koji nepodpadaju gori rečenim ustanovam šumskoga zakona, zahtieva država, od osoba za šumarske činovnike upotrieblijenih, dokaz da su neporočnoga života, te da imadu onaj stepen naobrazbe, koji ih ospособljuje za intelektualno rukovodjenje šumarske uprave.

Gdje obćine same potrebne šumarske činovnike nemajeste, tamo obavi to namještenje bud kompetentni šumski odbor, a u slučaju potrebe ih imenuje i samo ministarstvo poljodjelstva.

U pogledu plaća šumarsko-upravnoga osoblja — valja spomenuti, da je plaća občinskih šumara popriječno ravna onoj kr. šumara, plaća šumarskoga osoblja kod većih šumoposjednikah pako popriječno za 25—50% bolja, od one kod države — uobiće se pako o tom radi, da se plaće šumarskoga osoblja čim skorije primjereno šumarskim i narodno-gospodarstvenim interesom uredi odnosno povise.

Šumarski činovnici kao i lugarsko osoblje, fungira kod izvadjanja službe, odnosno pretragah kod počinjene štete i štetočinaca, u svojstvu redarstvenih organa, a njihovo izkazivanje jest podpun dokaz, ako su jednom po šumskom zakonu propisanu zakletvu položili.

Osoblje dužno je nositi u službi propisano odjelo i znakove.

Oni šumarski činovnici, koji se prigodom provadjanja organizacije nemogoče izkazati gore rečenim propisanim ospособljenim, pridržani su doduše i nadalje u službi, nu bez prava na promaknuće, ako nepolože šumarski državni izpit.

* Ukupno površje občinskih i municipalnih pod neposrednim nadzorom vlade stoećih šuma, iznaša 3,114.904 rali.

Time smo u cijelosti izcrpili članak g. A. Bedö-a, ob organizaciji šumarske uprave u susjednoj Magjarskoj. Prispodobimo li pako, tuj rečeno sa u našoj domovini vladajućimi obstoјnostmi na polju zemaljske šumarske uprave, to moramo žalivože konstatovati, da su naši susjedi i u tom pogledu kud i kamo napredniji od nas.

Njihova je vrhovna šumarska uprava sustavno uredjena i centralizirana, oni imadu šumski zakon, odgovarajući i narodnim odnošajem i duhu vremena, njihovo je šumarsko redarstvo uredjeno, občinska šumarska uprava u rukuh je države, a pod neposrednim nadzorom državnih organa i t. d. Kod nas pako, izuzmemmo li državnu šumarsku upravu, a nješto malo i upravu krajiških imovnih občina, vidimo podpun kaos, uprava bez sustava i uspjeha, protimba današnjemu stanju šumarske znanosti i šumskoga gospodarstva u naprednih narodah. Nu čemu napokon, da o tom ovdje još i dalje spominjemo, kad je to svakomu misaonomu šumaru ovako i onako jur odavno znano, i dok si iz prije rečenoga svaki nas i onako sam odnosne zaključke stvoriti kadar.

U ostalom valjda će i nam Hrvatom jednom i na polju šumarsko-gospodarstvenom sinuti sunce bolje budućnosti, jer ma sve da smo i do danas jur premnogo našim nemarom na tom polju narodno-gospodarstvene djelatnosti sagriesili na račun budućnosti, ono ipak još nije prekasno, da bar većemu zlu nepredusretnemo, koje liepu našu zemlju, potraje li današnje šumarsko gazdovanje ma bilo baš još i samo koj decenij, bezuvjetno na najžalostniji način stići mora.

Uzgoj eucalyptusa.

Piše D. Stiasny, vlast. šumarski pristav.

U brošuri „Culture de L' Eucalyptus a St. Paul-Trois Fontaines“ čitamo izvrstno opisani člarak ob uzgoju eucalyptusa, na posjedu Trapistah u Sv. Paulu, Trois Foutaines u močvarnih predjelih Rima. U toj knjižici opisuju nam g. G. M. A. Vallée i E. Meaume, sam postupak uzgajanja na slijedeći način:

Za uzgoj eucalyptusa rabe se posebno zato priredjeni lonci ili sandučići, koji se napune i opet posebnom zato priredjenom zemljom, sastojećom se iz smjese obične poljske i vrtljarske zemlje, kojoj se primješa još u trulež prelazeći gnoj. Na površini tako umjetno pripravljene zemlje, povuku se jedva vidljivi potezi (koji moraju 6 centimetara udaljeni biti), u kojih se sjeme zasaditi, koje se, buduće da je vrlo maleno, samo sa tankom naslagom zemlje pokriti ima. Sijanje sjemena može se u veljaći, ožujku ili u jeseni obaviti.

Da se tomu uzgoju uzmognе potrebito izparivanje i vlažnost uzdržati, moraju ti lonci ili sandučići pokriveni biti slannatim pokrovom ili daskom, dok sjeme nikne, što međutim već posle njekoliko dana sledi. Isto se tako biljke

moraju kroz 6 mjeseci od prekomjernoga korovlja kao što i prevelike suše čuvati.

Kad su nam biljke već do na 1 centimetar narašle, to jih treba presaditi u zato priredjene četverokutne lonce sa promjerom od 20 centimetara i isto takovom duljinom, u kojih biline tako dugo ostanu, dok nismo osvjedočeni, da nam presadjivanje na otvorenom mjestu neće naškoditi.

Mjesto lonaca možemo također rabiti dugoljaste sandučiće, širinom od 20 centimetra i duljinom od 70 centimetra, u kojih je do 40 takovih biljka zasaditi moći. Ovi sandučići moraju biti providjeni uškom, za da jih radnici mogu nositi. Po obavljenom presadjivanju moraju se biljke u prvoj godini bar svakih osam dana zalievati.

Za da obavimo presadjivanje biljka u pravoj dobi, moramo sjeme u jeseni posijati, čim dobivamo od 6—8 mjeseci stare biljke. U dojdućem proljeću pako nastaje tekar vrieme pravoga uzgajanja ove biline. Time pružamo bilini više vremena da se zimi priviknuti može. Ako li pako propustimo dobu proljeća, te obavimo li ovaj posao jeseni, tad je suvišno biline polievati, jer i tako u ovo doba većim dijelom dosta vlage iz zraka dobivaju.

Presadjivanje biljka na otvorena mjesta pako obavlja se na sljedeći način: Naprave se ponajprije duge jame (od 80 centim. duljine i jednakog širine) izbačena zemlja baca se opet natrag u jamu, a na tako dobivenoj rafloj zemlji naprave se onda jamicice (od 25 centimetra duljine i jednakog promjera), a u svaku takovu jamicu stavi se po jedna (iz lonca ili sandučića izvadjena) bilina, pri tom nam valja ipak nastojati, da na sićušnih žilicah bilja što više zemlje uzdržimo. Kad stavimo bilinu u takovu jamicu, to ju moramo malo niže od površine tla držati, čim dobivamo oko svake biline zaljevak, u kojem se voda kod polijevanja zaustavlja. U drugoj ipak godini moramo taj zaljevak zemljom izpuniti te površinu izravnati.

Trapisti uzeše eukalyptuse presadjivati u prvoj godini samo na jedan metar udaljenosti na sve strane, ali to ih već posle godinu dana prisili polovicu biljka opet izvaditi, jer su se već za to kratko vrieme jedna druge krošnjom doticale, i s toga su od to doba ostavili prostor izmedju jedne i druge biline od 2 metra.

Prvih dviju godina mora se često puta okolo bilina (u obsegu od 50 do 60 centim.) korov odstraniti, za da zrak i voda s korijenjem biline lahko u doček dodju, čim se rast biline pospješava.

Na mjestih, gdje jaki vjetrovni propuhavaju, preporuča se biline osobito u prvoj godini (u zimi) slamenim pokrovom pokrivati, ili pako, da se na sjevernoj strani daske pometavaju.

Vode mogu eucalyptusu naškoditi, što se ipak lahko time preprečiti može, ako se naprave maleni odvodni jareci, kojimi voda lahko odticati može.

Ova vrst drveća nemože strogu zimu podnašati, s toga uzgajanje nemože napredovati u takovih predjelih, gdje kroz više dana zima 5° do 8° izpod ništice uztraje.

Da ova vrst drveća u rastu bujno napreduje, pokazuje nam primjer uzgajanja kod Trapistih g. 1875., gdje su 8. travnja g. 1879., dakle posje 4 godina dobili, ujereć u visini od 1 met. i 50 centimetra sljedeće promjere:

30 %	30 %	49 %	15 %	poprično 27 centim.
20 "	30 "	28 "	21 "	
31 "	30 "	23 "	14 "	
28 "	50 "	22 "	27 "	
26 "	20 "	28 "	20 "	

uz visine od:

8.50 m.	6.00 m.	7.00 m.	6.00 m.	poprično 8 metara
7.00 "	7.00 "	10.00 "	11.00 "	
8.00 "	11.00 "	7.00 "	—	

Eucalyptus globulus pako, koji je god. 1872., dakle 3 godine prije zasijan, dao je 8. travnja 1879. sljedeće promjere i visine:

7.5 %	promjer i 13.50 met. visina debljevine
67 "	i 11.50 " " "
62 "	i 11.50 " " "
86 "	i 15.00 " " "
87 "	i 16.00 " " "

75 % promjer i 13.50 met. visina debljevine poprično.

Iz ta dva primjera vidimo, da nam je „eucalyptus globulus“ u Europi jedino drvo, koje u 8 godinah promjer od 90 centimetra uz visinu od 16 metara dostići može.

Uporaba eucalyptusa u trgovini znamenita je. Osim svakovrstnih kvasina, koje dobivamo iz lista, daju nam stabla još i njeku vrst smole (jednostavnim nabušenjem kore) poznate i u trgovini p. i. „kinezka gumija“. Sastavina ova zadobije kod sguštenja crvenu boju, glasom izjave Waite-a može se iz jednoga stabla do 60 litara takove smole zadobiti.

Uzprkos što rast ovoga vriednoga stabla brzo napreduje, nesmijemo ipak misliti, da su mu vlakanca mekana i puna vode, tako je na pr. izsušeno deblo jednoga u Italiji rastućega, eucalyptus globulusa imalo cijelom duljinom promjera specifičnu težinu od 0.836, a stablo imalo je starost samo od 8 godina.

Znamo pako, da hrastovina t. j. najteža vrst hrasta naime „božikovina“ (*Quercus ilex*) samo specifičnu težinu od 1.083 imade, hrast cer (*Quercus cerris*) pako, kao najlagljji samo 0.753, poprično stoji specifična težina u Italiji rastućih hrastova na 0.852; iz toga slijedi da je specifična težina „eucalyptus globulusa“ skoro jednaka sa većim djelom svakovrstnih hrastova.

Inače je eucalyptusovo drvo u njegovoj pravoj domovini — Australiji — dosta tvrdo i oporno drvo, tako da se i u brodogradnji uporabljuje.

Kora eucalyptusa sadržaje mnogo trieslovine, koja se u strojbarstvu rabi. Triedlovina se ta lahko dobije, jer sama od sebe od drveća odpada.

Druga vrst je „*eucalyptus amygdalina*“, koja može još i po sjevernih krajevih Italije (kod zime od 12 do 15° izpod ništice) napredovati, te su pokusi kod Trapistih i s uzgojem ove vrsti učinjeni, nu kraj sve pomnje i nastojanja oko uzgoja, ipak im nije pošlo u okolini Rima uzgoj za rukom, što pripisuju tamo se nalazećoj tankoj naslagi zemlje zdravice.

Svršujući ovim — s uzgojem i raznovršnom uporabom toga velevriednoga drveta, napomenut mi je na koncu još, nebi li bilo vredno i u našoj domovini s uzgojem te vrsti drveća pokuse praviti?*

U Begtežu, dne 10. ožujka 1886.

K pitanju naobrazbe pomoćnoga i čuvarskoga osoblja.**

V.

Pitanje, kako imade lugar postupati, kad mu je uhititi koju osobu, vrlo je važno, a ne manje važno je i pitanje, koju osobu je lugar u obće vlastan uhititi ili uapsiti?

Osobe, koje nisu lugaru poznate, imade uhititi; i to ne samo onda, kad jih na samom činu zateče, već takodjer i u onom slučaju, ako li i samo opravdana sumnja postoji, da dotičnik takovo djelo počinio. Pod poznatom osobom pako razumjevaju se samo one osobe, kojih stan, kuću i ime sigurno znamo.

Nasuprot se pako poznate osobe, uobiće samo kad su zatečene na samom činu, onda imadu uapsiti, ako se lugaru suprotstave, ako ga pogrdjuju ili pače kad bi se nanj postavile ili navalile silom; nadalje, ako nebi takove osobe imale stalnoga obitališta (potepusi, landravci) ili kad bi šteta vrlo znatna bila, odnosno da je oštećenje uzsliedilo osobitom zlobom ili pakošću.

Lugar može uhićenika takodjer i vezati, ako li je predmajevatи moći, da će isti nastojati da silomice uskoči.

Uhićenik se bez svake odvlake imade ili neposredno ili pako putem predpostavljenoga predati nadležnomu sudu, pošto zakon lugarskomu i čuvarskomu

---

* Koliko nam je poznato, učinjeni su u tom pogledu u nas, toli u Primorju, kao i Posavini, u novije kao i priješnje doba razni pokušaji, koji ipak svi ostaše bez uspjeha.

** P. n. g. V. Dojković objelodanje je lanjske godine u svezku VI., VII., VIII. i IX. o. l. pod tim naslovom niz članaka, koje je ipak bio zapričešen nastaviti, i s toga odlučisimo u interesu stvari, sami te razpravice na temelju poznatogu djeleca: „Schutzdienst-Unterricht für das Forst- und Jagdpersonale“ von Joseph Wesselly — što no ga g. 1884. izdalo dolnjo-austrijsko šumarsko društvo, nastaviti. Uredničtvo.

osoblju to pravo ubićenja jedino tim dodatkom dozvoljuje, da se uapšenik odmah dalnjega postupka radi, predvede nadležnoj oblasti.

Kod uapšenja i predvedenja prekršitelja, nije slobodno uporabiti veće sile, nego li je neobhodno nužno za da se isti uapsiti, odnosno predvesti može. Poraba oružja, pasa, zlostavljanje (turanje, udaranje i t. d.) ili pogibeljne prijetnje (na pr. da će se raniti ili slično, čemu lugar ovlašten nije), zabranjene su. To se međutim neima tako shvatiti, kao da bi lugar zato možda morao izpaliti pušku ili bodež odložiti odnosno spraviti, za da se oštećenik nebi toga oružja bojao i zato možda prije pokorio. Ni to nestoji, da se uapšeniku nebi smjelo dati razumjeti, da je lugar vlastan na obranu t. j. služiti se svojim oružjem, kad bi ga primjerice uapšenik napao, ili kad bi htio da već jednom zaplijenjene stvari i opet silomice lugaru otme.

Uteče li na samom činu uapšeni, to ga lugar može proganjati i van granica dottičnoga sreza, u svrhu uhićenja „dapače i u vlastitoj kući ili drugoj kući, ma i bez sudjelovanja občinskoga starešine“ može se takav štetočinac uhititi.

Nu sve da zakoni u stanovitim slučajevih lugarom i šumskim čuvarom u obće, dopituju pravo uhićenja štetočinaca, to će ipak biti samo u riedkih slučajevih takodjer i doista probitačno, da se straža tim pravom posluži. Lugar i čuvar bo neima pravo, da se poput vojne straže, žandarmarije i ostalih organa javne straže sigurnosti, posluži oružjem, za da opornika možda sili na pokornost; te će mu baš s toga biti i tim teže osobito jake i naprasite štetočince nadvladati, što je obično sam u službi. Još će teže biti dovesti uapšenoga do šumskoga ureda odnosno nadležnoj oblasti, negledeći i na to, da manje doduše uapšenje, koliko samo predvedenje štetočinca, lugaru na razmerno dugo doba onemogućuje nadzor u šumi, što bi moglo vrlo zlimi posliedicami urodititi, jer bi za to vrieme drugi kvaročinci imali slobodne ruke, novim nedjeljom.

Bit će dakle riedki oni slučajevi, u kojih se doista uapšenje bude moglo uspješno obaviti. Ono se dapače preporučuje po gotovo samo onda, kad je prvo: očita mogućnost, da se štetočinac bez potrebe da se oružje upotriebi, bude pokorio, te drugo, kad se nije bojati, da će se štete u odsutnosti lugara nastavljati, ili napokon i u onom slučaju, kad bi baš dozvoljeno uapšenje od vrlo velikoga moralnoga upliva bilo.

U koliko se ipak zbiljno ubiće nebi shodnim pokazalo, neka lugar štetočincu na volju stavi, hoće li se dati predvesti, ili pako, voli li se dati primjereno opiljeniti. Malo ne uviek se štetočinac bude pokorio plenitbi, čime se svojevoljna plenitba postigava, kojom se lugar onda i zadovoljiti može.

Lugarsko i čuarsko osoblje neka svakoga štetočinca (koga nebi možda ipak s gori navedenih razloga uapsilo) uputi, u koliko je to dozvoljeno, da se sa oštećenom šumskom upravom nagodi, ili ako je inače nade takovoj nagodi, da se koji sljedećih uredovnih dana toga radi kod šumskoga ureda prijaviti može. Ovo je zato shodno, za da se uzmogne naknada štete ili bar oštete odmah kratkim putem najshodnijim načinom odrediti.

Prelazimo sada na razmatranje pitanja, što imade lugar činiti, ako zateče marvu u kvaru?

Nайде ли lugar u čuvanju mu povjerenoj šumi nepovlastno pasuēu marvu, то је дужан такову употребљенијем примјерене сile изтјерати из шуме. По закону му је слободно присилити такодјер i pastira, да marvu odtjera iz šume.

Uztreba li lugar, за да изтјера marvu, тудју pripomoć, то је дужан тим прије побринuti се за потребне pogoniće, што је власник marve u takovom slučaju i ovako i onako дужан односне трошкове каšnje naknaditi.

Ako li je šuma marvom оштећена, (закон вазда таково оштећење предмјева, dok se marva zatekla u samoj šumi), то је дужност места, u koliko vlasnik marve односно pastir nebi odmah štetu naknadio, ili bar primјеренi zalog dao, koliko komada blaga zaplieniti, koliko ће бити dovoljno da се vlasnik šume odšteti.

U pogledu tjeranja zaplienjene živine vriedi ono, што smo gori spomenuli u pogledu iztjeranja iste iz šume.

Lugar je vlastan изтјерати односно zaplieniti takovo blago i onda, kad se ono ma baš i само kroz šumu protjeralo.

Nemože li se obaviti zapliena koza, ovaca, svinja ili peradi, jer ih lugar nemože uloviti, то mu закон допитује право, takovu živinu i постријелјати. Ubijeni komad imade se ipak ostaviti na licu mjesta.

Ubijanje živine vrlo je uspješno sredstvo, za da se ljudi okane забранjene паše; te bi se već i s тога шумарско osoblje имало тим sredstvom, u granicah zakona, вазда примјерено poslužiti.

Lugar neka marvu pozorno iztjera, jer je за svaku nanešenu štetu сам одговоран, која bi marvi njegovom krivnjom nanešena bila. Zaplienjenu marvu imade kod себе ili gdje drugdje sigurno smjestiti, braniti i čuvati ili čuvanju predati; sam prekršaj односно učin пако imade lugar bezodvlačno prijaviti šumaru ili šumskom uredu, jer se ovi u roku od 8 dana imadu sa vlasnikom zaplienjene marve nagoditi, ili пако prijavu podnjeti, inače se bo zaplienjena marva mora povratiti.

U односној se prijavi imadu podједно iztaknuti takodjer i svi трошкови, који су nastali uslijed zapliene (t. j. трошак dogona, čuvanja i hrane), jer је vlasnik marve дужан i te трошкове naknaditi.

Pruži ли пако vlasnik marve primјеренi (dovoljni) zalog, na pr. pologom stanovite svote, ili predajom inače primјерено vrednoga zaloga, то mu se zaplienjena marva mora bezodvlačno povratiti.

Pošto je lugar dužan, prije nego li je obavio zaplienu, da oceni po prilici koliki ће бити iznos odštete, на коју vlasnik šume право имаде, за да онда prema tome uzmognе izabrati onu marvu, коју ће zaplieniti, то је добро, ако se već u lugarskoj knjižici označe odnosne odštete, koje u smislu postojećega šumskog cienika за dotični kotar vriede.

Te se odštete u smislu postojećega zakona razlikuju: Nemože li se formalno dokazati šumska šteta, to vlastniku šume pripada na ime odštete samo jednostavni iznos, u cieniku za odnosnu vrst živine, ustanovljene odštete.

Ove se odštete moraju platiti u poldrugratnom iznosu ako je živina zatečena u posve mlađih branjevinah, ili tamo, gdje već i ovako i onako prekomjerno marve na paši, zatim u opetovanom slučaju ili kad je paša trajala kroz dulje doba; ako li se pako dva ili više takovih slučajeva najedanput sgode, onda se odšteta imade u dvostrukom iznosu računati.

Može li se pako dokazati, da je podmladak oštećen po živini, to je vlastniku šume pušteno na volju, umjesto dosada spomenutih iznosa, tražiti za svaki četvorni hvat površine, na kojoj je šteta počinjena, onu odštetu, koja se za to površje polag cienika proračunava.

Ako li su biljke u hrpah oštećene, tako da preostavše već nepriskazuju valjani sklop, ili ako se radi o osobito skupocjenom nasadu, to se netom spomenuti iznosi mogu takodjer, kako prema olahkojućim ili otežujućim odnošajem i u poldrugratnom odnosno dvostrukom iznosu zahtievati.

K ovim zbiljnim troškovom odštete imadu so onda jošte priračunati i troškovi ugona zaplijenjene marve, čuvanja i brane iste.

U iznimnih slučajevih, u kojih se je marva odnosno živina zaklonila samo sbog obrane protiva elementarnim pogibeljim u šumu (pri vijavici, oluji, tući, poplavi i t. d.), nije lugarsko osoblje vlastno, živinu prije nego li je odnosna pogibelj minula iztjerati iz šume. Zato je lugar ipak dužan možebitnu štetu ustanoviti, koju bi onda vlastnik živine naravno i opet vlastniku šume morao naknaditi.

* * *

Lugar dužan je zaplijeneno blago bez otezanja svojemu predpostavljenomu, ili ako je dobio tomu primjereni nalog, kod sebe pohraniti, istodobno pako imade o zapljeni obaviestiti i mjestnoga načelnika.

Obćinsko lugarsko osoblje međutim dužno je zaplijenenu živinu bez odvlake predati mjestnomu načelniku, koji će o tom toli vlastnika živine, ako je isti poznat, kao i oštećenika, i to ovoga poslednjega tim dodatkom obaviestiti, da je dužan najduže u roku od 8 dana podnjeti pritužbu odnosno procjenu oštete, pošto se u protivnom slučaju zaplijenjena živina bude vlastniku vratila.

Načelnik dužan je nastojati, da se oštećenik sa vlastnikom zaplijenjene živine sporazumi, u pogledu veličine odštete, u slučaju pako da se stranke nebi sporazumjele, to mu pripada pravo, da sam označi onu svotu, koju je vlastnik živine dužan na ime jamčevine položiti, za da mu se još i prije oblastne odluke zaplijenjena živina predati može.

Ako li je sam načelnik oštećenik, to je dužan ili da se u roku od 8 dana sa vlastnikom marve sporazumi, ili mu je pako podići tužbu kod nadležne oblasti, jer bi se u protivnom slučaju zaplijenjena živina morala vlastniku povratiti.

Za svaku štetu, koja je po živini počinjena, jamči vlastnik za odštetu, i to dapače i onda, ako mu je živila bila zajedno s drugom u jednu stoku uz jednoga pastira sjedinjena. Ako li se nemože ustanoviti, kod ovako u jednu stoku sjedinjene marve, čija li je marva štetu počinila, to onda svi vlastnici u stoci sjedinjene marve uzajamno jamče oštećeniku za odštetu.

Kao što kod svakoga inoga šumskoga kvara, tako imade lugar i u gori spomenutih slučajevih, točno bilježiti u svojoj službenoj knjizi, sve što se na pronadjeni slučaj šumskoga kvara odnosi, imajući vazda u pameti, da će možda morat istinitost svojih izjava pozivom na svoju službovnu zakletvu ili dapače i posebnom prisegom podkriepiti.

Zašto se obćine zagajenju šuma toli opiru?

Tko je imao priliku sa našim seljačkim narodom češće u dodir doći, taj kad bi ga upitao, zašto se izsječene šume u branjevinu ne stave, dobio bi obično za odgovor: „a kamo bi onda marvu u pašu gonili?“

Promotrimo li gospodarske odnošaje seoskoga pučanstva u Hrvatskoj i Slavoniji, morat ćemo priznati, da nam kućno gospodarstvo najviše u stoki stoji, za kojom i seljak najviše teži da ju podigne, za da si koju forintu privriedi dok od poljskoga gospodarstva nemože ovako i onako ništa zaslužiti, jer mu od priroda neostane obično niti ono, što za kućnu porabu sam treba, a kamo li da šta unovči.

Ako li se kod tib okolnostih još i šuma (u obćini ležeća) u zabranu stavi, kamo seljak svoju marvu na pašu, brstenje i žirenje običaje tierati (osobito u proljeće kada mu krme nestane — što obično biva), onda ga doista sasma zataremo, pak koje ćudo onda, ako se siromašak opire svakom zagajivanju šuma. Pa kako i nebi dok zna kakova će ga bleda stići, ako mu marva u zabranu zadje (što brez štete neće moći biti) te znajući, da će globu imati platiti, pa napokon se morati i svoje stoke riešiti, jer kada ga nužda pritisne, te voli za svoju stoku i globu plaćati, nego da gleda kako mu ista od glada propada.

Valjalo bi dakle, da se gledom na gospodarstvene odnošaje našega pučanstva, nastoji u obćinskim šumah, onako gospodariti, da bude šuma doista narodu u korist i podignuće blagostanja.

U tu svrhu pako vriedilo bi po mome mnjenju prije svega i to pravilo: da nastojimo upoznati najprije svoju kuću, pak onda tek tudju; pak bi naročito trebalo i to, da se i na kr. gospodarsko-šumarskom zavodu u Križevcima, (ma sve da se ondje predavaju inače isti predmeti o šumskom gospodarstvu što i na drugih sličnih šumarskih zavodih) obraća što veća pozornost na posebne odnošaje gospodarenja našega pučanstva, te da se onda prama tome i šumsko-

gospodarstveni predmeti naučaju, za da nebude šumar danas sutra narodu na trh već na korist.

Trebalo bi po tom naročito i šumsko-gospodarstvene školske knjige staviti kao i same odnosne predmete tomu odgovarajuće predavati, ne pako jednostavno po tudižih knjigah naučati, knjigah koje su napisane a i valjane možda za ine predjele i podneblje, dočim nama ipak jednostavno kopiranje odnosno prevadjanje takovih, više manje, samo na uštrb služi, u koliko se time šire i uvrežuju krivi pojmovi i uvadaju krive napreinice.

Pitamo li se pako, kakav način uredjenja gospodarstva, da se u naših urb. občinskih šumah uvede, to vidimo, da u tom pogledu nebi bilo probitačno uvesti onakovo šumsko gospodarstvo, kakovo se u naših veleposjedničkih šumah ili šumah državnog erara uporabljuje, koje uprave, kako znamo, najviše za tim idu, da drvo čim bolje unovče, neobzirući se toliko na ine potrebe i odnošaje pučanstva, dočim za seljaka baš obratno često više vriedi šumska paša, žirenje svinja, i drugi nuzužitci što ih neobhodno treba za kućno i poljsko gospodarstvo. Morala bi dakle biti briga i nas šumara, nastojati oko toga, da u tih občinskih šumah tako gospodarimo, da seljak pri tom najbolje prodje u svom gospodarstvu, a opet da nebude samo šumsko gospodarstvo zato štetovalo. Okolnost, na koju se je dosad naročito kod sastavljanja t. z. gospodarskih osnova, malo obzira uzelo. Ako li se je na pr. gdje koja občinska šuma imala u zabranu staviti, to se je seljaku obično na jedan mah i pašarija u šumi uzkratila; nemogavši medjutim seljak biti bez te paše — on naravno znajući da sila boga ne moli, — zadje i silom u branjevine uzprkos sve globe i štete, koju tim mladom naraštaju nanaša.

Što je dakle činiti, za da zadovoljimo i našoj šumarskoj dužnosti, a i potrebi i pravednim željam siromašnoga puka? Občinske šume su obično male površine, a ako jih gdje i više imade, ono nisu u jednoj svezi, već su razstrkane u česticah od 20—300 rali veličine. Kod tako malih površinah pako vrlo je težko šumom pravilno gospodariti, osobito onda, nećemo li, da kojim silovitim propisom seljaku, kod provadjanja gojitbene osnove, škodimo u gospodarstvu, lišiv ga možda i posve, prije spomenutih važnih šumskih nuzužitaka.

Vidimo nadalje, da urbarske šume leže obično u području same občine, i to nedaleko sela, čim su marvi na udarcu dok iz sela izadje, i to tim više, što i marva sama teži, da odmah u šumu umakne, osobito, dok na polju još paše neima. Koje čudo onda, da se seljak protivi zagajenju šuma, da voli i sa drvom kuburiti kako mu drago, samo da mu bude prosto u svako doba godine marvu na pašu goniti.

Sve me to doveđe na slijedeću namisao, za koju držim, da bi mogla u mnogom pospješiti napredak našega občinskoga šumarstva.

Uzmimo na pr. jednu občinu posjedujuću šumu od 90 rali, koja šuma da se ima polag gospodarske osnove u 30-godišnjoj obhodnji uživati. Ista šuma leži tik sela M. a pita se sada, kako nam je udesiti sječni red i gojitbenu osnovu, za da pri tom marva občinska u pašarini ne-

bude zapričena? Tomu ćemo pako ponajbolje tim zadovoljeti, ako šumsku površinu u dužini u dve pole razdielim, zatim da od jednoga kraja (a) sjećem započemo, a istim redom da i posjećenu površinu godimice u zabranu stavljamo, dakle načinom kako nam to privita slika označuje.

Kada na prvoj polovici šume godišnje sjećine dovršimo, nastaviti ćemo sjeće obratnim redom (kod b) na drugoj polovici šume, goneći sjeće natrag prama selu M. Međutim se mogu otvoriti prve sjeće kod (a) jer jim je šuma odrasla marvi, a mi ćemo moći obćini pašarinu uzčuvati, a ipak i šumu užgajati.

Kod onih šumah pako, koje spadaju pod dve ili više sela, koja u njoj pašarini i žirovinu uživaju, postupati nam je opet na slijedeći način: Pomislimo si na pr. jednu takovu šumu od od 280 rali površine, koju kanimo u buduće središnjo-šumskim uzgojem gospodariti, sa ustanovljenom dobom nizkoga drveća na 30 godina, a visokoga na 60 do 90 godina.

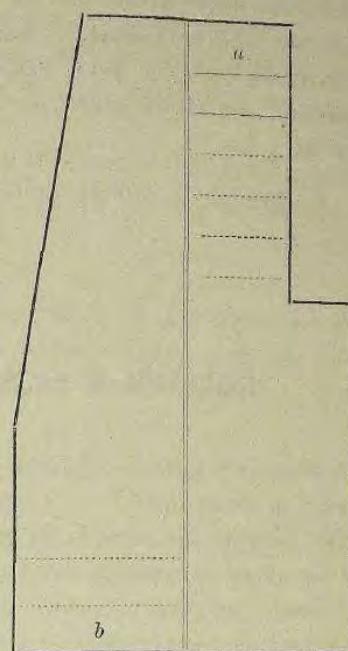
Za da u ovom slučaju obim selam u uživanju pašarine nikakovih zaprieka nečinimo, a da pak budućnost šume osiguramo; u tu svrhu imali bi istodobno na svakom kraju sela sjećem započeti, i to za selo M kod (a), za selo N pako kod (b), tim ćemo obim selam zadovoljiti, pošto će se iz obih selah moći marva neprekidno goniti na pašu u otvorenu šumu.

Kad se pako u sredini šume sjećine sastanu, međutim će se i prve sjećine (kod a i b) moći otvoriti. Tim postupkom držim, da će moguće biti pojedinim obćinam pašarinu i drvariju uz neprekidno uživanje osigurati.

Takovih slučajeva, kojim bi se narodno gospodarstvo više podupiralo, mogo bi još više navesti, nu pošto mi nije namjera pouke davati, jer će svaki praktični šumar sam opaziti mane u šumskom gospodarstvu, koje bi se iztriebiti imale, te koje nam navlastito padaju u oči kod obćinah, kod kojih potraje li današnje gospodarenje još koje vrieme, neće biti daleko, pak ćemo se pitati, odkuda da potriebštine pučanstva na drvu u koliko toliko namirimo.

Za da nam se pako i naše šumarske knjige, na temelju sibilnih odnošaja našega narodnoga gospodarstva popune, mogli bi doprinjeti materijala naročito naši šumarski nadzornici, koji, putujući diljem Hrvatske i Slavonije, lasno si

Selo M.

Selo N.

tomu potrebno praktično izkustvo pribaviti mogu, dočim jim opet „Šumarski list“ podaje najljepšu sgodu, da vidjeno i naučeno svrsi shodno objelodane, jer kao što svaka čizma nije za svaku nogu, tako nije ni u šumarstvu svaka zasada, drugdje opravdana, u nas umjestna, ako ju odnošajem primjereno ne-modificiramo. — Prije pak, nego li to možemo, nije dovoljno samo biti vrstnim stručarom, već treba poznavati i narod i njegove potrebe, a treba naročito i izkustva.

Zagreb, 10. svibnja 1886.

J. Ettinger.

Izplaćuju li se šume guljače u Hrvatskoj.

Važnost i korist, uzbajanja šuma guljača, već je opetovano bila predmetom razprave u ovom listu.* — Akoprem se već mnogo govorilo i pisalo ob ovom načinu izerpljivanja nuzužitaka hrastovih šuma, i akoprem se je glavna skupština hrvatsko-slavonskoga šumarskoga družtva, obdržana u Sisku 11. listopada 1877. svom odlučnošću izjavila, da se imade uvesti guljenje hrastove kore, nije ovo zanimanje moglo odoljeti svim predsudam, koje su se proti njemu digne. Uzbajanje sitnih hrastovih šuma u svrhe proizvodnje kore za trieslo, preporučivaše se naročito i našim maloposjednikom i občinam, a učinjeni su u tom pogledu već i s više strana pokusi, bez da se ipak do sada ta vrst šumskoga drveća u nas udomiti mogla.

Želeći, da se pitanje uzgoja šuma guljača čim svestranije na ovom mjestu razpravi, želeći nadalje temu taj iznove pokrenuti, mi ćemo u sljedećem saobćiti izvješće, što no nam ga glede toga prijateljski saobćи vlastelin g. Žiga pl. Egersdorfer, pogledom na uspjeh što ga postiže za poslednjih godina na tom polju šumske privrede.

Hrastići što no ih vlastelinstvo „Prigorje“ (odaljeno $\frac{3}{4}$ sata od željezničke postaje Zaprešić) u svrhe dobivanja hrastove kore za trieslo, uporabljuje, imaju jur starost od blizu 30 godina. Gospodarska obhodnja utanačena je za buduće sa 15 godina. Gulenjem se započelo godine 1884. — Petnajstgodišnja obhodnja utanačena je zato, za da se čim vrednija kora dobije, što kod starijih sastojina nebi bilo moguće. Sječa i guljenje obavljaše se tečajem mjeseca travnja — za koljanja soka. Hrastići se pri tom što moguće bliže zemlji odsjeku (pila se nesmije uporabljivati, jer se njom panjevi odviše lahko ozlediti mogu, čim se i opet izbojna snaga istih slabii). Odsječena se stabalca onda režu u dva

* Vidi „Šumarski list“ godine 1878. strana 31., godine 1879. strana 65., zatim godine 1880. strana 14., godine 1885. strana 5. i sljedeće.

metra dugačke trupce (oblike), isti se u sredini, dakle od metra do metra prstenuju, te onda jednostavnim kucanjem na jednoj strani - ogule. Oguljeno se drvo daje izvrstno kalati, te se iz njega proizvadja vinogradarsko kolje (do 10,000 komada na 1 rali). Isto se tako postupa sa slabijim drvljem i grabami, koje se sve moraju valjano osnažiti. Kora se suši naskladana na stojeć u ednome štaglu.

Godine 1884. dobljeno je tako na jednoj rali hrastika 114 met. centi kore, u vriednosti od 400 for. Prihod bio bi još i veći bio, da u sastojini nije bilo briestića i bukvića umješanih.

Sječa, guljenje i prevoz kore stojaše 98 for.

Godine 1885. došla je čistija šuma na red sječe, a i težaci — obični Zagorci — bijahu jur uvježbaniji u poslu, te s toga troškovi samo 90 for. iznašahu, dobilo se pako 140 met. centi kore, u vriednosti od 500 for., a uz to naravno još i vriednost oguljenoga drva.

Stromlje na sječini od g. 1884. već je danas do 2 m. visoko, snažno, a imade do 10 izboja na jednom panju.

U 5. se godini šuma čisti, tako da se na panju po 2 najviše 3 izboja ostavljaju, dočim se ostali izboji za vinogradarsko kolje upotriebiju.

Sječina g. 1885. imade poprečno 1 m. visoke izboje. Dobava i izradba kore stojaše g. 1886. samo još 85 for. po rali, prihod na kori ostao je isti, kao i g. 1885.

Priredjenje vinogradarskoga kolja se plaća sa $\frac{1}{2}$ novč. po komad, te je radnik dužan kolac valjano izgladiti i na oba kraja zaoštiti.

P r e m a gornjem pokazuje nam se dakle čisti prihod šume po rali i godini od 350—425 for.

Istina, da je tuj samo neznatni objekt proizvodjanja, te da je izvoz do zagrebačke tvornice koža, neznatan, nu uzprkos svega toga, nam gore spomenuti brojevi najjasnije dokazuju, da bi bilo svakako uputno, da se započnu u nas sustavni pokusi u tom pravcu, te bi po našem mnjenju, te pokušaje mogao najbolje koji od profesora na kr. šumarskom učilištu stranom u zavodskoj šumi provadjati al naročito i rukovoditi, jer ma sve da nam gori rečeno — na stavljeni pitanje — vrlo povoljan odgovor daje, to je ipak od najveće važnosti, da se pokušaji ti nastave, a postignuti rezultati objelodanju, dočim i mi dielim u tom pogledu podpuno nazore ravnatelja g. J. Wesely-a, koje je isti god. 1877., prigodom spomenute glavne skupštine našega društva podkriepio izjavom: „gulenje hrastove kore moglo bi u Hrvatskoj i Slavoniji biti jedan od najizdašnijih i najboljih proizvoda“, jer da je tomu u istinu tako, dokazuju nam među inim i gore iztaknute činjenice.

U Zagrebu, mjeseca svibnja 1886.

Šumarsko-trgovačka razmatranja.

VII.

Znajući, da izmedju čitalaca o. l. sigurno i dosta takovih imade, koji do sada još neimaše prilike, pobliže se upoznati sa trgovackimi običaji i pravili, koja vriede kod kupa i prodaje raznolikih šumskih proizvoda, ma sve da je poznavanje tih pravila po svakog šumara isto tako kao i šumskog trgovca od najveće važnosti, — iztaknut ćemo u sledеćem bar najvažnije u pogledu pravila, odnosećih se na prodaju francuzkih dūžica — te po nas najvažnije šumarsko-trgovačke robe.

Prije svega ipak valja da se upoznamo s njekimi amo se odnosećimi tehničkim izrazi, n. pr. što to znači „monte vergine“? što „merce in monte“? što „škart“? i t. d.

Kao „monte vergine“ prodavaju se francuzke dūžice onda, kad prodavaoc robu prodaje onakovu, kakvu ju iz šume do tovarišta (obično najbliži kolodvor) izvezao, naime bez obzira na množinu pojedinih razvrstbina dūžica — nu ipak jur dimenzioniranu t. j. dūžice moraju ipak biti klasificirane i podijeljene po duljini, debljini i širini; ako li je pako roba prodana pod uvjet: „merce in monte“ iliti kao „monte“, tad se pod tim razumjeva roba, koja se od prije spomenute („monte vergine“) razlikuje samo u tom, što se manje valjani i loši škart (škartoni i „Feuer-Skarton“) mora odstraniti iliti izlučiti.

Pod „bouno scarto“ iliti u kratko skartom pako razumjevamo takove dūžice:

- a) koje uslijed manjkave izradbe na jednom te istom komadu pokazuju nejednakosti u duljini, debljini ili širini, i to tako, da razlika u duljini više od $\frac{1}{10}$ poprečne duljine, razlika u debljini i širini pako više od $\frac{1}{4}$ poprečne debljine, odnosno širine iznaša;
- b) koje su samo na toliko svinute, da imadu zavoj, kojega lučna visina (Bogenhöhe) više od 7 mm. na sekantu od 33 cm. neiznaša;
- c) koje su po širini zavinute odnosno zakrenute (windschief), ako zavoj ili zakret nije veći, no što iznaša $1\frac{1}{4}$ poprečne debljine pročelja;
- d) koje imadu crvene i crne pjege odnosno poledne pući (Eiskluft), nu to samo na jednoj strani širine, pročelja ili strane, i
- e) u kojih se nalazi zarašćena kora ili granje, koje ipak nedosiže preko ciele debljine dūžice.

Pod škartonom pako razumjevamo sve one dūžice, koje imadu sledeće mane :

- a) koje su po duljini dva ili više puta zavijene;
- b) koje su po širini zavinute, ako ovaj zakret iznosi više od $1\frac{1}{4}$ poprečne širine pročelja;
- c) koje su crvom projedene (wurmstichig), nu tako da neimaju više od pet malih odnosno jedne velike škulje. Dūžice, kod kojih je uslijed leženja došao mali crv (Mehl- oder Staubwurm) u bjel, moraju se, ako su inače valjane, uzeti kao škart ili „merce in monte“;

- d) koje imadu poledne pući, crvene ili crne pjegе, koje cielu širinu dūžice zauzimaju, odnosno ako se te mane s obiju strana dūžice opazuju;
- e) ako je kora ili grana kroz cielu debljinu dūžice zaraštena;
- f) kod kojih grane cielu debljinu dūžice prodiru, kod kojih pukotine cielu debljinu prosjecaju, kao i one, kod kojih se takove mane s obiju strana debljine dūžice pojavljuju.

Pod „nevaljali škarton“ (Feuer-Skarton) pako brojimo one dūžice:

- a) koje imadu više od 5 škulja od malog crva na plohi i širini, ili koje pokazuju više od jedne škulje velikog crva bud po širini ili debljini;
- b) kod kojih crvene ili crne pjegе više od pol površine zapremaju, i ako ove pjegе cielu debljinu prodiru, i
- c) one dūžice, koje su trule ili nagnjile.

Što se u trgovini običajnih dimenzija francuzkih dūžica tiče, to je slijedeće iztaknuti

a) glede duljine vriedi dūžica

metara	par. palaca	metara	pariž. palaca	metara	par. palaca
mjereča od 0·49	= 18	do 0·52	= 20,	kao dūžica od	0·49 = 18
" " 0·60	= 22	" 0·73	= 26,	" "	0·63 = 24
" " 0·76	= 28	" 0·89	= 32,	" "	0·79 = 30
" " 0·92	= 34	" 1·05	= 38,	" "	0·95 = 36
" " 1·08	= 40	" 1·22	= 44,	" "	1·11 = 42
" " 1·25	= 46	" 1·38	= 50,	" "	1·28 = 48
" " 1·31	= 52	" 1·56	= 56,	" "	1·44 = 54
" " 1·62	= 58	" 1·67	= 62,	" "	1·65 = 60

b) glede debljine vriedi dūžica

metara	pariž. crtा	metara	pariž. crtा	metara	pariž. crtा
mjereča od 0·011	= 5	do skoro 0·016	= 7	kao dūžica od	0·013 metara
" " 0·016	= 7	" " 0·020	= 9	" "	0·018 "
" " 0·020	= 9	" " 0·025	= 11	" "	0·022 "
" " 0·025	= 11	" " 0·032	= 14	" "	0·027 "
" " 0·032	= 14	" " 0·038	= 17	" "	0·034 "
" " 0·038	= 17	" " 0·050	= 22	" "	0·040 "
" " 0·050	= 23	" " 0·059	= 26	" "	0·054 "

c) gledeč na širinu vriedi dūžica

metara	par. palaca	metara	pariž. palaca	metara	pariž. palaca
mjereča 0·081	= 3	do skoro 0·108	= 4	kao dūžica od	{ 0·081 mt. 0·108 "
" 0·108	= 4	" 0·172	= 6	" "	{ 0·108 " 0·162 "

Ako dakle dūžice prije rečene dimenzije njeke stanovite kategorije premašuju, bez da ipak one više slijedeće pokazuju, to se iste imadu smatrati dūžicami niže kategorije.

Duljina se vazda na najkraćoj strani mjeri, debljina na najužjoj strani jednoga obiju pročelja, pri čemu se one dūžice, koje u sredini duljine propisano minimalnu širinu imadu, još i onda pribrajaju dūžicam odnosne kategorije, ako bi na užjem pročelju bile za dvie crte uže.

Vodom tocilane dūžice dužan je kupac samo onda primiti, ako je prodavaoc prodaju tocilane robe naročito pogodio.

Nepotpuno izradjene dūžice može prodavaoc samo tako dugo popravljati, dok je roba na njegovom tovarištu, odnosno prije nego li je formalno preuzeće od strane kupca uzsljedilo.

Ako izmedju kupca i prodavaoca prigodom pogodbe za robu „merce in monte“ nije naročito ugovoren, u kojih postotnih razmjerih, pojedine kategorije dimenzija u sveukupnoj gromadi, odnosno postotak dobrog škarta svake pojedine dimenzionalne kategorije, stanoviti postotak premašiti nesmije, slobodno je prodavaocu, u prvom slučaju — u ukupnoj gromadi prodane robe, lifrovati u povoljnem razmjeru i povoljnim postotkom dobrog škarta pojedine dimenzionalne kategorije.

Ako bje ugovorena samo ciena za robu stanovite njeke poprečne širine, bez da bje ipak naročito ugovoren, da dūžice i u istinu tu poprečnu širinu imati moraju, to prodavalac smije eventualni manjak širine nadoknaditi bud lifrovanjem porazmjerno većeg broja dūžica, ali slobodno mu je pri tom zahtijevati i to, da se taj manjak porazmjernim odbitkom od ugovorene ciene izravna. Imade li pako roba usuprot višak u širini, to je kupac dužan, za to primjereni povisiti cenu, ili se pako mora lifrovanjem razmjerno manjeg broja dūžica zadovoljiti.

Ako li je pako utanačeno, da dūžice stanovitu njeku poprečnu debljinu i u istinu imati moraju, tad se samo sobom razumjeva, da je prodavaoc dužan toj pogodbi u podpunoj mjeri udovoljiti, niti može u takovom slučaju za eventualni koji višak u širini dūžicah ma kakovu odštetu od kupca tražiti.

Kad uslijed manjkavog škartiranja od strane prodavaoca, u njekoju na ime „merce in monte“ prodanoj robi, škarta ili manje valjane robe nebi bilo više no 5%, ukupne robe, to kupac neima pravo, da robu odbije, ali mu zato ipak pripada pravo porazmjerne odštete.

Poprečna se širina tako iz ukupne prodane količine ustanavljuje, da svaka stranka imade pravo, jednako množtvo dūžica označiti, koje se moraju tada izmjeriti, a tako dobiveni poprečni iznos mjerodavan je onda po obje stranke.

Trošak škartiranja na mjestu predaje nosi prodavaoc, osim ako se radilo o prodaji „monte vergine“.

Cena dūžica računa se po hiljadu komada, uzimajući za temelj t. zv. normalnu dūžicu t. j. dūžicu, koja je 36 parižkih palaca duga, 1 par. palac debela i 4 do 6 par. palaca široka. Ostale se dimenzionalne kategorije vazda na ovu normalnu kategoriju reduciraju. Moći je međutim i za svaku dimenziju napose ugovoriti cenu. Ciena vriedi u pravilu neto kasa u austr. vrednosti, za dūžice na tovarištu.

Kao što je odtuda razabratи, ovi su uvjeti dosta komplikirani, te je doista dosta vremena prošlo, dok su napokon gori rečena trgovačka pravila konačno uglavlјena (g. 1881.).

VIII.

U šestom odsjeku tih razmatranja orisamo u glavnih ertah stanje trgovine dūžicom, a sad da spomenemo koju uobće o prometu s dūžicama za poslednjih deset godina.

Ivezlo se god.	preko Trsta	preko Rieke	Sve ukupno
1876. . . .	36,452.938	762.675	39,158.664
1877. . . .	32,568.562	796.947	36,165.613
1878. . . .	30,097.018	2,341.597	34,238.615
1879. . . .	28,455.377	978.112	32,933.489
1880. . . .	41,231.992	2,678.818	43,910.810
1881. . . .	29,049.173	5,060.030	34,109.203
1882. . . .	17,479.952	18,306.983	35,786.935
1883. . . .	15,372.258	35,881.281	51,253.539
1884. . . .	11,415.181	35,181.695	46,596.876
1885. . . .	10,693.638	39,848.998	50,542.636

Od sveukupnoga gori spomenutoga izvoza dūžica u godini 1885. izveženo je u Francezku 45,927.896 komada, u Italiju 1,952.248 komada, u Englezku 1,487.174 komada, u Algir 765.642 komada, u Portugal 278.456 komada; u Španjolsku 62.996 komada, u Indiju 32.685 komada, a u Tursku i Grčku 31.539 komada.

Tečajem mjeseca veljače o. g. dovezlo se u Trst ukupno 980.746 kom. dūžica, i to za trgovačku kuću:

J. B. M. Gairard	554.649	kom., u ožujku pako	571.699	komada
Sur. d. P. Revoletella	271.249	" " "	167.842	"
G. U. de Amicis	111.248	" " "	14.400	"
Th. Schadeloock	18.000	" " "	22.086	"
C. Berger	—	" " "	3261	"
E. Escher	14.800	" " "	—	"
Christian Gaffinel	7200	" " "	—	"
Giov. Pagan	3600	" " "	—	"

Ukupno u veljači 980.746 kom., u ožujku pako 779.288 komada.

Ivezlo se pako preko Trsta ukupno mjeseca veljače o. g. 1,014.272 komada, mjeseca ožujka pako 33.694 komada, i to:

mj. veljače za	Francezku	642.770	kom., ožujka pako	205.329	kom.
" "	Španjolsku	198.200	" " "	267.565	"
" "	Italiju	122.751	" " "	159.810	"
" "	Englezku	49.600	" " "	—	"
" "	Tursku	—	" " "	1000	"

Preko Rieke se pako izvezlo tečajem mjeseca:

		veljače ukupno	3,307.370 kom.	ožujka	1,641.706 kom.	
u Francezku	"	3,159.665	"	"	1,619.171	"
u Španjolsku	"	9.057	"	"	—	"
u Italiju	"	14.142	"	"	7.616	"
u Algor	"	104.306	"	"	—	"
u Englezku	"	20.200	"	"	14.919	"

Ivezlo se dakle sveukupno u Francezku: tečajem mjeseca veljače o. g. 3,802.435 komada, tečajem ožujka pako 1,824.490 komada.

Sjetimo li se nadalje, da je tečajem siječnja o. g. izveženo preko Trsta ukupno 838.269 komada, a preko Rieke 2.587.366 komada, to vidimo, da je u prvom četvrtgodištu ukupno izveženo dūžica preko Trsta 2.486.235 komada, preko Rieke pako 7,536.382 komada, dakle sveukupno 10,022.617 komada, pri tom pako nevalja zaboraviti, da pravo doba prodaje odnosno izvoza dūžica, tek onda nastaje, kad se jednom veći dio ovogodišnje proizvodnje na tržištih nalazi. Znamo nadalje, da se tečajem mjeseca ožujka o. g. dovezlo u Sisak ukupno oko 14,000.000 dūžica, dočim je koncem istoga mjeseca, na tamošnjih tovarištih bilo jur neskladano oko 33.078.000 komada dūžica.

Tečajem mjeseca travnja, dovezlo se u Sisak oko 16,200.000 komada dūžica, 6.000 komada željezničkih podvlaka, 9.000 komada hrastovih trupaca, 6.000 komada hrastovih mostnica, 1.300 prostor. metara goriva i do 100 kom. bukovih šubija.

Koncem travnja pako, bilo je na sisačkim tovarištih ukupno oko 47,406.000 kom. dūžica, dočim se je istoga mjeseca izvezlo samo oko 1,782.000 kom.

Još se sveudilj traže samo „monte“ dūžice — znatnijih prodaja međutim u poslednje doba u obće nebijaše.

F. X. K.

L I S T A K.

Družtvene vesti.

Sjednica upravljaljućega odbora. Upravljaljući odbor držao je na dne 21. svibnja pod predsjedničtvom velem. g. M. Dursta, te u prisutnosti p. n. gg. odbornika M. Vrbančića, A. Soretića, J. Ettingera, V. Köröskeny-a, F. Rosipala i F. Kesterčanka drugu redovitu odborsku sjednicu.

Nakon pročitanja i ovjerovljenja zapisnika poslednje odborske sjednice od 8. velj. t. g., čita tajnik razne na družtvo prisjeple podneske i predloge, od kojih spominjemo dar neimenovanog a dobrotvora, družtvenoj pripomoćnoj zakladi u iznosu od 80 for., dar prve banske imovne obćine u Glini od 100 for.; dopis kr. zemalj. vlade od 19. travnja t. g. br. 6.529., kojim bje družtvu takodjer i za ovu godinu dopitana pripomoć od 400 for. iz autonomnoga budžeta, te podnesak i predlog g. šumarnika M. Radoševića, da se upravljaljući odbor obrati na visoku vladu predstavkom, da ista na-

redbenim putem odredi „način i čas početka berbe kestenja“, nadalje izjavu družtvenoga člana presvjetloga g. grofa M. Kulmera, koji se očitovao pripravnim, družtvu u slučaju, da isto utemelji družtveni šumski razsadnik — bezplatno odstupiti zemljiste potrebno u tu svrhu.

Od ostalih zaključaka spomenuti je zaključak odbora, po kojem se ovo godišnja glavna skupština bude obdržavala u Novoj Gradiški u drugom tjednu mjeseca rujna, uz razpravni tema i dnevni red jur lanske godine utanačeni.

Zatim bude izabran pododbor, koji se sa upravljajućim odborom „Matice hrvatske“ imade staviti u sporazumljenje sbog najmljenja družtvenih prostorija u Matičinoj palači. Osim toga pako riešio je odbor još i više inih manje važnih administrativnih predmeta.

Trgovačke vesti.

Šumske prodaje (V.) Na dne 21. travnja obdržavana je kod šumsko-gospodarstvenoga ureda gradiške imovne občine dražbena prodaja, od ukupno 1970 hrastova iz sreza „Radinje“ procjenjenih na 31.715 for.

Dne 15. svibnja t. g. obdržavana je kod šumsko-gospodarstvenoga ureda slunjske imovne občine u Rakovcu, dražbena prodaja od 2.420 kub. met. borovoga gradjevnoga drva, u procjenjenoj vrednosti od 7.280 for. iz šumah imovinskih „Javorje“, „Brzetinac“ i „Bosiljevo“.

Dne 22. svibnja, obdržavana je u občinskom uredu u Vrboveu, dražbena prodaja, od 110 komada hrastovih stabala, procjenjenih na 1.395 for. iz šume urbarske imovne občine Krkač, i 430 hrastova, procjenjenih 1.183 for. iz šume urbarske imovne občine Gaj.

Dne 29. svibnja, obdržavana bi kod kr. šumarskoga ureda u Otočcu, dražbena razprava putem pismenih ponuda radi prodaje drvene gromade od ukupno 31.189 kbm. ciepkoga i gradjevnoga i 38.512 pr. m. ogrevnoga bukovoga drva I i II. razr. Te 30.299 kbm. jelovoga ciepkoga i gradjevnoga drva iz sječah područnih državnih šuma, u procjenbenoj vrednosti od ukupno 119.848 for. Doznačnice izdat će se po 300 kub. metara.

Uspjeh tih dražba nije nam još saobćen.

Naredbe i zakoni.

Naredba glede sakupljanja podataka u lovnu. Radi sastavka lovne statistike i ustanovljenja vrednosti lova u narodno-gospodarstvenom pravcu, obnašla je kr. zem. vlada, odjel za unut. poslove, okružnicom od 4. svibnja o. g. br. 15.046 odrediti, da se svake godine sastavi točan izkaz vrhu količine ubijene zvjeradi i poprečne njezine vrednosti.

U tu svrhu dostavljene su svim upravnim oblastim dve vrsti tiskanica i to: obrazac A., sadržavajući popis u svakom pojedinom lovištu u jednoj godini ubijene zvjeradi i obrazac B., u kojem se svote pojedinih lovišnih propisa po oblastnih područjih unašaju s uputom, da obrazac A. razdieli među područne lovovlastnike (posjednike vlastitih lovišta, zakupnike obč. lovišta), koji ih imadu glede godine 1885. čim prije izpuniti i nakon toga naslovu povratiti.

Naslov pako imade podatke sadržane u tiskanicah, obrazca A. prenjeti u obrazac B., ter isti posle unosa svijuh lovovlastnika svoga područja i po istih ubijene zvjeradi, koje podatke ima oblast crpiti iz podnešenih popisah obrazaca A. dalnjega uredovanja radi zem. vladi predložiti.

Popis ima sadržavati lovište, lovištnoga vlastnika, koliko kat. jutara iznosi lovište u šumi, i koliko u polju; zatim koliko je komada ubijeno koristne divljači i to: jelena, lanjaca, srna, divokoza, muflona, divljih svinja, zeceva, kunića, inovrstnih sisavaca, velikih tetrijeva, malih tetrijeva, alpinskih kokoška, ljesttaraka, gnjetla, trčaka, prepelica, prdavaca, divljih gusaka, divljih pataka, lisaka, dropalja i čapalja, šumskih šljuka, kozica, divljih golubova, bravanjaka i drozdova, inovrstnih ptica i koliko koji komad vriedi; koliko je ubijeno grabežljive zvjeradi i to: medvjeda, jazavaca, vidra, risova, vukova, divljih mačaka, lisica, kuna, tvorova, lasica, inovrstnih sisavaca, orlova i jastrijeva, sokolova, piljuga, kobaca, postoljaka, sova, vrana, svraka, inovrstnih ptica; konačno rekapitulacija: koristne zvjeradi ukupno, škodljive zvjeradi ukupno, skitajućih se pasa i mačaka, sveukupno.

Naredba u pogledu uzčuvanja šuma u bivšoj gornjoj Krajini. Visoka kr. zemalj. vlada, odjel za unut. poslove, izdala je na dne 12. siječnja 1886. pod br. 41.198 ex 1885. na kr. okružne oblasti u Ogulinu i Gospicu sliedeću naredbu:

„Pošto je dosada izkustvom ustanovljeno, da je nerazborito i neograničeno uživanje paše u obće, imenito ugon bezbrojnih koza na pašu, zatim kopanje žila, krčenje panjeva i klaštenje stabala ponajglavniji razlog, da zator šuma u tamošnjem području odnosno zakrašivanje vidljivo svakim danom napreduje, odlučila je kr. zem. vlada, odjel za unut. poslove, da u interesu občuvanja i obstanka šuma toj nepodobštini, koja u narodno-gospodarstvenom pogledu toli pogubno djeluje, shodnim odredbama čim krepčije na put stane i to na sliedeći način:

- I. Da se ne uživaju kao što dosada svekolike površine obć. pašnjaka.
- II. Da se držanje koza primjerenog stegne — odnosno mjestimice ukine.

III. Da se najstrožije zabrani svako krčenje panjeva, kopanje žilja i ino oštetičivanje stabala klaštenjem u šumah i na pašnjacih.

Ad I. S toga uživanja paše na obć. pašnjacih imala bi se urediti tako, da se $\frac{1}{6}$ istih staví posve pod zabranu, dotle dok bude kras u toj zabrani pošumljen i drveće izpod griza marve poraste, dočim bi se na preostalom djelu pašnjaka uporaba paše urediti imala prema vlastitom uvidjanju.

Ad II. Pošto koza kako je sveobče poznato, i u onom slučaju, ako ima dovoljno travje i inih biljka za pašu, ostaviv istu, osobitom pohlepom brsti lišće i mlade grančice stabala, ter ne samo time obstanku ono malo na krasu se nalazećih šuma zaraslica očita pogibelj uništenja prieti, ter takodjer svaki mar oko pošumljenja krasa ilusornim postaje, imalo bi se:

1. držanje koza u svih onih občinah i mjestih, gdje žiteljstvo može bez istih živjeti t. j. gdje imade dovoljno krme za rogatu marvu, zatim u onom području, gdje je po upravi imovne obćine i države pošumljenje krasa jur zasnovano, posve zabraniti odnosno urediti:

- a) da se držanje koza dozvoljava samo na vlastitom i valjano ogradjenom zemljištu, dočim se ugon na pašu u državne, privatne i obćinske šume i pašnjake najstrožije zabranjuje,
- b) da se onim žiteljem, koji neposjeduju vlastitoga zemljišta, uobće držanje koza bezuvjetno zabranjuje,
- c) da se tjeranje koza na javnih cestah i obćinskih putevih dozvoljava lih u onom slučaju, ako se iste gone na prodaju, dočim se u protivnom slučaju samo voditi, voziti ili nositi smiju;

2. nadalje imalo bi se držanje koza tamo, gdje je isto za kućanstvo siromašnih žitelja neobhodno nuždno, i obstanak pučanstva bez koza gotovo nemoguće, izključiv dakako držanje s namjerom na špekulaciju, ograničiti na najnužđniju mjeru, i to:

- a) koze dozvoljeno je držati i hraniti siromašnim žiteljem uz posebnu zatražit se imajuću dozvolu obć. poglavarstva, koje je za svoju dozvolu odgovorno,

- b) upitni žitelji imaju se popisati po obč. poglavarstvu, i to popisi uz naručaj do-tičnoga broja koza, za koji je dozvola držanja izdana u točnoj evidenciji voditi,
- c) imadu se po obč. poglavarstvu točno izlučiti i opredeliti putevi i pašnjaci na koje smiju oni žitelji, koji su upitnu dozvolu zadobili, svoje koze na pašu tjerati.

Ad III. U primorskih krajevih obstoji još uvek taj protuzakoniti običaj, da pu-čanstvo po državnih i imovinskih šumah i pašnjacih panjeve krči i žilje preostalog grmlja izkapa i u glavna mesta na prodaju donaša, odnosno granje sjeće i budi na mjestu budi kod kuće marvi za hranu daje, pače i za zimu spravlja, kojim se bez-obzirnim načinom nemanje šume uništavaju i gore pretvaraju u kras i vrlet, imali bi se upitni običaji bezuvjetno zabraniti, a prekršaji neumoljivom strogošću kazniti, imenito svi na taj način dobiveni proizvodi u svakom slučaju zaplijeniti.

Nu prije no što se u nazočnom predmetu, konačna odluka izda, želi kr. zemalj. vlada za unut. poslove takodjer saznati mnenje kulturnih odbora, koji se od istih obzirom na pojedine točke gornjega obrazloženja i uvaženjem vladajućih lokalnih običaja i odnosa žiteljstva, putem kr. kot. ureda zatražiti i ovamo svestrano obrazloženim izvješćem toga na pr. meritornoga rješenja radi predložiti ima.

Razumije se samo po sebi, da se upitne odredbe nemogu odnositi na absolutno krasko područje, u kojem kr. nadzorništvo za pošumljenje krasa prema svojem vlastitom djelokrugu upravu vodi.

Hrvatski zakon za kras. Čitamo u „Oesterreichische Forst-Zeitung“ da vis. kr. zem. vlada već u najbljeđe doba kani saboru predložiti osnovu zakona odnosećega se na osiguranje šumarstva u kraskih stranah, dapače da je od strane kr. šumarskoga nadzorništva ju "odnosna osnova i dovršena. Mi držimo, da bi i to dovoljno bilo, da se u oběem šumskom zakonu uvrste tomu shodne posebne ustanove. U ostalom preetimanju krša u nas nije ni danas razlog pomanjkanje zakonskih ustanova, već neprovadjanje istih

Lovstvo.

Ulovio pet vukova. Pastir Josip Krznarić iz Hreljica (kr. podžup. zagreb.) nabasao je dne 22. travnja na vučju jamu, u šumi zagreb. nadbiskupskuga sjeminišta, sa pet mladih vukova. Isti su nabavljeni za narodni zooložki muzej u Zagrebu.

Lov na jelene. „Sriem. Hrvat“ javlja: Koncem travnja vidjalo se jednoga dana u vinogradih sela Vere 6 velikih jelena. Seljaci koji se u vinogradih radili, čim opaziše izdašnu lovnu, zatjeraše jelene u obližnju baru. Tu se jeleni u šasu i trski zapleše i u blato zagrežnuše, da su dvojicu nadošavši seljaci motikama i čulama utukli, jednoga živoga uhvatili, a tri jelena sretno su umakla krutoj sudbini svojih drugova.

Jeleni mora da su se iz Fruške gore doklatili u Veru, seljaci nepojme kolika je šteta baš u ovo doba godine učinjena obzirom na razplod plemenite te divljači. Stvar je prijavljena političkoj oblasti.

Sa lovišta grofa Bombelesa. Godine 1885./86. ubijeno je na lovištih gospoštije Grünhof i Komar kraj Varaždina ukupno 1 lanjac, 6 srnjaka, 3.440 zeceva, 81 kunić, 4.178 gnjetla, 5 lještarka, 4.106 jarebic, 131 prepelica, 59 pataka, 104 šumskih i 3 ritske šljuke, i 10 komada ine divljači, ukupno dakle 12.124 komada koristne divljačine; zatim 18 lisiea, 3 divlja mačka, 2 kune, 61 iltisa, 543 lasiea, 12 orla, 193 kobaca, 214 sova, 194 nišara, 276 svraka, 580 vrana ili ukupno 2.086 komada štetne zvjeradi. Sveukupno dakle ubijeno je rečene lovne godine na tamošnjih lovištih 14.210 komada.

Knjižstvo.

Glasnik hrvatskoga naravoslovnoga družtva, od kojega je koncem travnja izašao broj 1 – 3 sačinjavajući liepo djelo od 144 strane u velikoj osmini, uz sliedeći sadržaj:

O postanku hrvatskoga naravoslovnoga družtva od S. Brusine. Čovjek i prirodna znanost, od Otona Kučere. Lov u Fruškoj gori, od kraljevića Rudolfa. Uspjesi pokusa sa aklimatizacijom bilja na Rieci, od nadvojvode Josipa. Upliv vanredno stroge zime na Rieci, od nadvojvode Josipa. Phallus imperialis od Stjepana Schulzera Mügggenburžkoga (njemački). Palaeoichthyologische Beiträge, od Dr. Gorjanovića. Zatim slijedi u bibliografiji recenzacija djela „Zeitschrift für die gesammte Ornithologie. Herausgegeben von Dr. Julius v. Madarász, od F. X. Kesterčanka i razne vesti.

Sadržaj djela toga ne samo da je obilan nu i vrlo zanimiv i poučan i to toli po strukovnjake kao i širje obćinstvo. U interesu stvari pako preporučamo eto i opet drugovom šumarom, da nepropuste pristupiti naravoslovnomu družtvu, koje baš po nas i struku našu od osobite važnosti, kako to medju inim već gori spomenuti sadržaj sam ponajbolje dokazuje. Glasnika izlaziti će u buduće redovito svaka dva mjeseca po jedan svezak. Članovi plaćajući 6 for. na godinu, dobivaju ga bezplatno.

Profesor bárun Dr. A. Seckendorff o uređenju bujica. Gospodin profesor pripisao nam slijedeća svoja netom objelodanjena djelca: „Das forstliche System der Wildbach-Verbauung“ i „Die Wildbäche, ihr Wesen und ihre Bedeutung im wirtschaftsleben der Völker“, mi ćemo o znamenitih tih radnjah do skora i u ovome listu koju obširniju napisati, za sada pako budi ovime svraćena na njih pozornost svijuh onih šumara, koji se za velevažno to šumarsko pitanje zanimaju.

Šumarski odsjek na sveučilištu je naslov članku u „Nar. Nov.“ od 27. svib. t. g., u kojemu неки g. —m. razpravlja, kako naše srednje šumarsko učilište, za naše odnošaje dovoljno, osobito dok zemlja, kraj onih 10 — 15 Hrvata, što godimice o svom trošku u Beču uče, svake godine još 5 — 6 zemaljskih štipendista tamo, a 2 u Štavnici uzdržaje. Pisac dolazi do zaključka, da se ston našom srednjom školom, do boljih vremena možemo posve zadovoljiti. Konačno ipak traži dokaze da naše šumarsko učilište nevalja, preporučujući šumarom da odustaju od neumjestne reklame!!

Šumsko-redarstvene vesti.

Šumski požari. Dne 4. travnja porodio se je šumski požar u šumi vlastelinstva daruvarskoga zvanoj „Mali javornik“, kojim bje uništeno do 100 jutara mlade šume.

Dne 29. travnja u noći počela je gorjeti šuma „Macelj“ u krapinskoj podžupaniji, te bi vatrica bila uzela velik mah, da se nije odmah na početku vatre našlo požrtvovnih ljudih, koji su velikim naporom ustavili širenje vatre. Svega izgorjelo je ipak do 7 rali šume.

U noći od 11. na 12. svibnja, oko 2 sata buknula je vatrica u šumi urbarne imovne obćine Odra, te je u istoj izgorjelo do 63 metra gorivih drva, vlastništvo trgovaca J. Auscha. Sumja se, da je vatrica bila podmetnuta.

K statistiki šumskih prekršaja u hrvatskih državnih šumah g. 1884. Vadimo iz djela: „Die wirthschaftliche und commercielle Beschreibung der Wälder des ungar. Staates“ od g. A. Bedő-a slijedeće na državne šume u Hrvatskoj i Slavoniji se odnoseće podatke:

Požarom uništeno je g. 1884. u hrvatskih državnih šumah kr. nadšumarskoga ureda u Vinkoveih 1, požarom 400 rali šume listače, u šumah kr. šumskoga ureda u Otočcu za 2 požara 3 rali šume, u šuma kr. šum. ravnateljstva zagrebačkoga za 28 požara 394 rali šume. — Ukupno bio je dakle te godine 31 slučaj požara — uslijed kojih je pogorjelo ukupno 797 rali listače šume.

Vatra bila je u 4 slučaja podmetnuta, u 6 slučajevah sbila se s neopreznosti, a u 21 slučaju ostao je povod nepoznat.

Uslijed sniegoloma, poništeno je iste godine u državnih šumah kr. šumskoga ureda u Otočcu, ukupno 529 rali šume. — Od gubara pako poharana je u području kr. šum. ravnateljstva zagrebačkoga površina od 1800 rali šume.

Šumskih prekršaja prijavljeno je od 1. siječnja do konca prosinca 1884. ukupno 24.407 slučajeva, počinjena šteta procijenjena bi na 60071 for. Poprečna vrednost jedne štete iznosi 2 fr. 46 nč. — Najveća šteta procijenjena je na 294 fr. 30 nč.

Šumske štete u području kr. podžupanije križevačke god. 1885. Šumskih šteta prijavljeno je u provincijalnom dielu te podžupanije g. 1885. ukupno 973 slučajeva. Od god. 1884. ostalo je neriešenih 252, koje su razpravljene u g. 1885. Razpravljeno ih je ukupno 1163, a ostalo koncem godine neriešenih 62. Na ime šumskih odšteta utjerano je ukupno samo 508 for. 63 nč., od koje je svote po prilici trećina ubrana po referentih prigodom razprava. Protiv žiteljem iz područja razvojačene krajine, stiglo je ukupno 2512 prijava. Od g. 1884. ostalo je nerazpravljeno 417 slučajeva. Do konca g. 1885. razpravljen je ukupno 2301 slučaj, a ostalo nerazpravljeno koncem prosinca 628. Od ovih šumskih šteta, unišlo je tečajem g. 1885.: za korist imovne občine križevačke 2103 f. 62 nč.; za korist erara pako 341 f. 73 nč.

Raznoliko.

Znak vremena. Za netom popunjeno mjesto nadšumara — upravitelja gjurgjevačke imovne občine — natjecalo se kako čujemo ukupno 49 kandidata! Dašto, da je medju njima bilo vrlo čudnih svatova — iz svih strana sveta,

K ilustraciji urbane imovno-obč. šumske uprave. Čitamo u izvještu o poslovanju kr. podžupanije križevačke za g. 1885. medju ostalim: „Občine svoje prinose za plaću šumara jako sporo pošiljuju podžupaniji, tako da šumar ostaje više mjeseci bez krajcare. ....“ — Doista zamamljivi odnošaji! — Nu neka se dotična gospoda šumari tješe — jer koliko znamo — jedva je igdje kod urb. občinske šumske uprave danas bolje.

Pošumljenje krša u području riečke podžupanije. U svrhe unapredjenja pošumljenja tamošnjega krša posadjeno je šumskih biljka u području občin Grobnik, Hreljin-Krašica, Kraljevica, Grižane-Belgrad, Bribir, Novi i Crkvenica: ruske vrbe 20.000, crne topole 9596, bagrena 16.750, crnoga bora 35.700, bielogog bora 6650, pajasena 240, murve 240 komada, ukupno dakle 89.176 komada. Hrastova žira posadjena su $32\frac{1}{2}$ vagana.

Površe time nasadjeno zauzimlje po prilici 56 jutara, koje se sbog toga samo po prilici naznačiti može, jer su takodjer popunjivani predjeli prijašnjih godina nasadjeni, kao i praznine, nalazeće se u branjevinah.

Da se pako uzgoje šumske biljke za buduće presadjivanje, posijano je u občinskih baščah sjemena: morskoga bora 15 kilograma, crnoga bora 20, bielogog bora 5, bagrena 10, koprivića 10, pajasena 2, murve 6, jabuka 5, te krušaka $2\frac{1}{2}$ kilograma. Toli nasadi koli branjevine liepo su uzčuvane i uspjele. Za čuvanje nasada i branjevinu u občinah Novi, Crkvenica i Hreljin, namještena su tri nova lugara.

Radnje oko pošumljenja krša u Kranjskoj god. 1885. Vadimo iz djelca „Mittheilungen des krainisch-küstenländischen Forstvereines“: Godine 1885. zagajeno je na kranjskom krasu, ukupno 41.63 ha površine sa 630 000 biljka, dočim su kulture na površju od 79.05ha popravljene. Potrošeno je u to ime za biljke ukupno 409.50 f., za pressadjenje 1777.01 f. — za prenos biljka 85.58 f., za ogradjenje jedne branjevine 405 f. — za nadzor 130.05 f. ili sveukupno 2807.14 f.

Potrebne biljke dobavljene su iz c. kr. centralnoga biljevišta i razsađnika u Rosenbachu kraj Ljubljane. Troškovi uzdržanja ovoga razsađnika iznisu g. 1885. ukupno 3793.87 f. — Uzgoj od hiljadu komada biljka stoji poprečno 21 novč. Lanske se godine prodalo ukupno iz ovoga razsađnika 989 hiljada smreka i 248 hiljada ariševih biljka za svotu od 2476.10 f. — a osim toga se jošte bezplatno izdalo 1.258 hiljada raznih čamovih i 442 hiljade listača biljka, te hiljadu voćaka —

stranom siromašnim šumoposjednikom Kranjske, Primorja i Dalmacije. Ove godine moći će se razdieliti do 4958.000 čamovih, 896.200 listača biljka i oko 6660 voćaka.

Žalostni pojav. Godine 1879. podigla je II. banska imovna občina, u slavu srebernoga pira Njih Veličanstva, maleni perivoj, gdje je posadjeno raznovrstnoga drveća, usred perivoja pako podignut je spomenik, kako to medju inim obširnije jur g. 1879. na strani 225 o. l. opisano.

Posadjeno drveće liepo je uspjevalo, a naročito razne vrsti bora. Zadnjih uzkrasnih blagdana, nadje se dosada još nepoznati zločinac ili zločinci, koji prevališe spomenik, te sasjekoše čitavu hrpu najljepših borića i drugih stabala, kao i jednu onih lipa, koje bijahu zasadjene tik spomenika. Nu kan da si zločinac još i tim nije zadovoljio grdnjo požudi, on se uputi i u obližnji razsudnik gdje posjeće množinu šestgodišnjih morskih borića (*Pinus maritima*) bivših priredjenih za presadjenje. — Doista znak najveće zapuštenosti i pakosti.

U Petrinji 1. svibnja 1886.

G. Pauza.

Državna šumarska uprava i kr. šumarsko učilište u Križevcima. Kralj. ugar. zemalj. nadšumarnik, ministerijalni savjetnik i predstojnik naše državne šumske uprave g. A. Bedö, piše u svojem najnovijem djelu: „Die wirthschaftliche und commercielle Beschreibung der Wälder des ungarischen Staates“, govoreći o našem šumarsko-upravnem osoblju i njegovoj naobrazbi, medju inim sliedeće:

„Für den Dienst bei den Gemeindewäldern Kroatiens und Slavoniens ist jene forstliche Ausbildung genügend, welche sich die Betreffenden auf der dortigen land- und forstwirthschaftlichen Lehranstalt minderen Grades erworben, und beziehungsweise jene Verwaltungs-Staatsprüfung abgelegt haben, welche in dem österreichischen Provinzen bereits als ungenügend erkannt wurde, aus welchem Grunde dort der Eintritt in den Staats-Forstdienst von dem Erfolge einer besonderen Prüfung abhängig gemacht ist.“

Na drugom mjestu pako, u savezu s tim veli: „In Kroatien-Slavonien besteht in Kreutz ebenfalls eine land- und forstwirthschaftliche Lehranstalt, an welcher die Grundzüge der forstlichen Lehrgegenstände in dem Masse, wie dies bei der als Aufnahmsbedingung verlangten Vorbildung im Untergymnasium oder Unterrealschule und bei einem Alter von 15 Jahren möglich ist, während drei Jahren vorgetragen werden. Die absolvierten Zöglinge dieser Anstalt werden zwar in Kroatien-Slavonien als Forstbeamte angestellt, aber der Erfolg hat es bewiesen, dass Leute von solcher Fachbildung den Anforderungen eines Forstbeamten nicht entsprechen können, und deshalb können auch dieselben, da sie die gesetzmässige Qualification nicht besitzen, auf eine Anstellung bei den Aerarial-Forsten nicht rechnen. Den mangelhaften und bei der gegenwärtigen Organisation verfehlten Zweck dieser Anstalt hat auch die kroatische Landesregierung eingesehen und beabsichtigt jetzt eine Reorganisirung derselben vorzunehmen.“

Mi ovu zvaničnu izjavu smatramo najboljim dokazom opravdanosti svojedobno po našem društvu visokoj kr. zemalj. vlasti podnešenih predstavka u pogledu izdaja nove naredbe za polaganje šumarskih državnih izpita — kao i predstavke u predmetu reorganizacije šumarskoga zavoda — podjedno pako upozorujemo — u interesu budućnosti hrvatskoga šumarskoga stališta — na ovu izjavu predstojnika naše državne šumarske uprave — sve one faktore, o kojih uredjjenje autonomne šumarske uprave, kao i uredjjenje šumarsko naukovnih odnošaja u Hrvatskoj ovisi — jer o tom nemože biti dvojbe, da je gospodin ministerijalni savjetnik Bedö — gornjim označio jasno i nepotporno stanovište sveukupne naše vrhovne državne šumarske uprave.

Hrvatski šumski veleposjednici. U Hrvatskoj i Slavoniji imade ukupno 41 posjednika posjedujućih preko 5000 rali šuma. Osim erara i imovnih občina imade sliedeće gospoštije više od 10.000 rali šume: knez Thurn i Thaxis (Grobnik, Lokve),

Fanika pl. Ghyzy (Čabar), Türk i Turković (Kutjevo), Barun Stillfried, Alexa Tüköry (Daruvar, Sirač), Henry i Pieree (Pakrac), Skenderovačka gospoštija, grof Drag. Eltz (Vukovar), knez Julio Odescalchi (Ilok), grof Petar Pejačević (Podgorač?), Geza Adamović (Čepin), grofinja Stef. Majlath (Miholjac), grofinja M. Norman (Valpovo), biskup ja djakovačka, grof L. Pejačević (Našica), grof Pavao Pejačević, knez Schaumburg-Lippe (Virovitica) i grof Janković (Virovitica). Preko 5000 ralih šume imadu: grad Požega, grčko-kat. samostani (u Sriemu), zagrebački kaptol, grof Rudolf Erdödy (Novi marof), grof Ivan Drašković (Trakosčan), barun L. Rauch (Lužnica i Martjanec), knez Gustav Batthyany (Ludbreg), barun F. Inkeny (Rasinja), zagrebačka nadbiskupija, Emanuel Vranican (Severin), grof A. Nugent (Bosiljevo), grof S. Erdödy (Jaska) i pl. obćine Draganić i Turopolje.

Stanje glavnica imovnih obćina koncem g. 1885. U sljedećem saobćujemo stanje glavnica imovnih obćina, u koliko nam odnosna gospoda upravitelji u to ime zatražene podatke blagovoljno pripošlaše, žaleći što uzprkos opetovanih molba nemogosmo podpune podatke saobćiti, odnosno sakupiti. Podjedno pako molimo i opet odnosno gospodu, da nam manjkajuće čim prije pripošliju.

Kod imovne obćine	S t a n j e g l a v n i c e														
	imovne matice				u gotovom novcu i u rukuh novčanih zavoda, hipot. dužnika, koja nije ope- dijena za sada za imovnu maticu				u gotovom novcu i u rukuh novčanih zavoda, hipot. dužnika, koja je na kratko vrieme koristiono uložena, ili se ima tek uplatiti od drvozrača				u gotovom u blagajni gosp. uredu		Ukupno
	for.	n.	for.	n.	for.	n.	for.	n.	for.	n.	for.	n.			
Petrovaradinske	757.366	8	25.059	34	—	—	262.907	73	2558	16	1.047.991	31			
Brodske . . .	1.167.200	—	84.030	10½	—	—	—	—	10528	21	1.261.809	31½			
II. banske . . .	32.499	48	—	—	—	—	14.900	—	2891	32	51.290	80			
I. banske . . .	13.632	—	—	—	—	—	—	—	1731	83	15.363	83			
Ogulinske . . .	—	—	—	—	16.000	—	—	—	3822	28	19.822	28			

Da li žir škodljiv? Gospodin Todor Basara, šumar u Klenku, saobćuje nam pozivom na odnosnu viest na strani 96. o. l. sljedeći dopis, koji donašamo za sada bez dalnje primjetbe:

Jesen g. 1885., bila je veoma suha, tako da za samoga ugona svinja u žirovinu, ni u najvećih barah, nije bilo ili ako i jest bilo, a ono samo neznatno, vode. Trava je sva izginula od suše. Došavši svinje u žir, žderale su ga veoma pohleplno, nu kako je bio veoma ljut i žestok (sigurno uslijed dugotrajne suše i jake vrućine) ono se već do mala pojaviše znaci pogibeljnoga djelovanja te žirovine na svinje, koje se ponajbolje pokazaše u crkavanju istih.

Ponajprije i obično poginuše praščići do 1 godine, ovi bo uslijed sisanja nezdrava mlieka dobije beginje. Zaokovi bolesti kod starijih svinja pak bijahu: Svinje po više dana nehtje žderati, dapače ni isti kukuruz, tražeći jedino vode i rov, valda da si tako

preveliku žestinu žira ublaži. Trćeć pako svinjče, još se više ugrije i umori, dok na-
pokon ne padne i u velikih mukah neugine.

Pastiri, koji često ipak meso tako poerkanih svinja pojedu, vele da su samo
džigerice nezdrave.

Slanina i salo, tako uginulih svinja nješto je žutije i mekanije, nego li u zdravoga
žirovnoga svinjčeta.

Biela džigerica je plavkasta, te izgleda kao natrula, a kad se probode nožem,
ono iz nje euri njeka smrduća tekućina, dočim crna džigerica naprotiv pobiel.

Prosećemo li takovu crnu džigericu, to ćeemo u nutrašnjosti naići na množtvo
bielih tankih niti — od 2 palca duljine — koje se poput končića giblju ili miču,
ovdje ih zovu „vlasti“. Isti pojav nalazio sam u gdjekojegova svinjčeta i u bieloj u
mjesto u crnoj džigerici. Toliko je ipak izvan svake dvojbe, da te vlasti prouzročuju
smrt svinjčeta.

U gnijenje prelazeće izkazano svinjče zaudara kiselo (možda uslijed tanina na-
lazećega se u žiru?).

Iste pojave opažao sam nadalje i kod ovaca i goveda, no ne u tolikoj mjeri, kao
što kod svinja.

Po ovdašnjih šumah, imade još i sada prilično žira, no svinje neće ipak da ga
žderu, bježeć samo do barah i trave.

U ovoj okolici moglo je na toj bolesti do sada ukupno 3—4000
svinja uginuti, a neima niti nade, da će i od proljetnih praščića mnogo ostati,
jer su bredje krmače vrlo slabe, a šta će tek biti dok praščići počmu sisati?

Konačno budi još spomenuto, da ovdašnji seljaci sliedeći liek protiva „vlasti“
uporabljaju; sumporni se cvjet izmješa sa zobi, te se ta smjes sve dotle u gvozdenoj
posudi prži, dok zob nepocrni, a zatim tu smjesu sa posejama izpremješaju, i onda
svinjam podavaju, od česa da svinje ozdrave, ako se vlasti nisu već oviše razgranile.

K šumarskoj statistiki Hrvatske. Polag najnovijih službenih objelodanjenih
podatakah u djelu g. A. Bedö-a „Die wirthschaftliche und commercielle Beschreibung
der Wälder des ungarischen Staates“, iznala ukupno površje Hrvatske i Slavonije
7,373.477 rali; od tuda je 2,264.625 rali ili 30·69% oranica; 91.855 rali ili
1·24% vrtova; 807.976 rali ili 10·95% livada; 117.249 rali ili 1·59% vino-
grada; 1,049.419 rali ili 14·22% pašnjaka; 4.610 rali ili 0·06% trstike; 2,663·095
ili 36·09% šuma i 280·648 rali ili 5·16% neproduktivne površine.

Od sveukupne šumske površine odpada na šume nalazeće se na pješčarah 450
rali ili 0·02%; na šume nalazeće se na absolutnom šumskom tlu 2,160·075
rali ili 81·11%; na šume koje nisu na absolutnom šumskom tlu pako 502·570
rali ili 18·87%.

Polag vrsti drveća imade 723.714 rali ili 27·18% hrastovih šuma; 1,791.494
rali ili 67·27 bukovih i inih šuma listača; 147.887 rali ili 5·55% čamovih šuma.

Polag posjeda odpada 544.251 rali ili 20·44% na šume crarske, 575·346
rali ili 21·60% municipalne i urbano-občinske, 85·500 rali ili 3·21% na šume
crkvenih korporacija, 719.033 rali ili 27·00% na šume imovnih občina, 738·965 rali
ili 27·75% pako na šume privatne.

Od sveukupne šumske površine odpada na visoke šume, i to: hrastove
613.123 rali, ostale listače 1,417.645 rali, čamove 147·887 rali. Poprečni
godišnji prihod na drvu ukupne te površine od 2,178.652 rali, ocijenjen je sa
393.313 m³ ili poprečno po rali i godini sa 1·80 m³.

Hrastove sitne šume zapremaju površje od 94·393 rali; sitne šume ostalih
listača pako 390·047 rali, sveukupne te sitne šume imadu površje od 483.440 rali,
uz poprečni godišnji prihod na drvu od 767.323 m³, ili to poprečno po rali 1·58 m³.

Sveukupna šumska površina od 2,663.035 rali, imala bi polag najnovije katastralne procjene poprečni godišnji prihod na drvu od 4,690.462 m³ ili ti poprečno po rali od 1·76 m³.

Od ukupne šumske površine, odpada na šume velegorja (sa više od 600 m. nadmorske visine) 883.466 rali ili 33·16%, na šume sredogorja 800.359 rali ili 30·04%, na šume ravnica 980.437 rali ili 36·80%.

Čisti prihod šuma u Hrvatskoj i Slavoniji, ustanovljen je na temelju novoga katastra na 2,075.000 for. na godinu, t. j. popriječno po rali sa 78 nč.

Prihod i razvod hrvatskih državnih šuma od g. 1881.—1884.

Prihod: Razvod Čisti prihod po rali:

Godine 1881.	bijaše 1,171.083 for.	478.850 for.	1·02 for.
" 1882.	" 1,023.529 "	488.610 "	1·10 "
" 1883.	" 1,095.137 "	487.650 "	1·25 "
" 1884.	" 1,099.577 "	487.700 "	1·59 "

Od g. 1881.—1884. ukupno 4,389.417 for. 1,842.810 for. 4·96 for.

U pogledu troškova uprave i čuvanja tih površja od 544.251,18 rali zapremajućih šuma, spomenuti je, da odpada na troškove uprave (ravnateljstvo) poprečno po rali 15 novč., na troškove mjestne uprave 11 novč., na troškove čuvanja 22 novč., ili siveukupni gori rečeni troškovi iznášahu poprečno po rali 48 novč. na godinu.

Gorostasno drveće. Čitamo u „Oesterr.-ung. Handelsblatt f. Walderzeugnisse“, da su nedavna u Bosni posjekli jedan brast, kojega je poprečni promjer mjerio $4\frac{1}{2}$ metara, isti je dao 95 m³ drva, a oceniše ga na 866 godine. U istom predjelu da posjekoše i jednu topolu, koja imaše poprečni promjer od 2·7 metra, uz drvenu sadržinu od 65 m³ i starost od 300 godina. Svakako riedki pojavi.

Zemaljska šumska kulturielna zaklada u Magjarskoj. Ova je zaklada stvorena iz globah, dosudjenih na temelju novoga magjarskoga šumskoga zakona, od g. 1879., te je g. 1885. imala 10.000 for. u gotovom i 60.000 for. u obveznicah magjarske zlatne rente, osim toga joj pripadaju sgrade lugarnice u Királyhalmi (koja je prinosom te zaklade u iznosu od 17.527 for. sagradjena i uredjena) u vrednosti od 33.527 for., a pripadaju joj još i opreme inih njekih lugarskih škola u vrednosti od 6.182 for.

Veći dio prihoda te zaklade namjenjen je uzgoju biljka za pošumljenje goljetih i uzdržavanje odnosnih biljevišta, iz kojih je g. 1885. ukupno razdijeljeno 6,707.900 komada raznolikih razsadnica, g. 1884. pako 5,365.650 komada. Sve te biljke pako ne samo, da su na račun zemaljske kulturielne zaklade odgojene i omotane, već i do najbliže željezničke postaje dopremljene, odkuda ih onda odnosne nadieljene stranke na svoj trošak dalje otpremiše.

Kako se drugdje radi o podignuću šumarstva. Za primjer kako se na pr. u naprednoj Českoj, od strane vlade nastoji oko podignuća šumarstva, neka služi medju inim, da je c. kr. ministarstvo poljodjelstva, doznačilo obćini Graslitz u Českoj potrebnu podrudu, za da se tamopodručne seljačke šume — koje su bile devastirane — uzmognu iznova pošumiti, a naročito i za ustrojenje i uzdržanje biljevišta i namještenje jednoga lugara sa godišnjom plaćom od 562 for.

Izkaz o kompetenciji pravoužitnika za gradju i ogrevno drvo na temelju izkaza obrazaca 1, 2, 3, i 5. naputka A. od g. 1881.

286

Diel uživanja po izmjeri za:										Spadajuća godišnja potrebština											
celo		$\frac{3}{4}$		$\frac{2}{4}$		$\frac{1}{4}$		ukupno po broju selišta													
G r a d j e v n i k o t a r		s e l i š t e																			
gradja	za paljenje opeka	ogrev	gradja	za paljenje opeka	ogrev	gradja	za paljenje opeka	ogrev	gradja	za paljenje opeka	ogrev	gradja	za paljenje opeka	ogrev							
tvrdi	prostorni	tvrdi	prostorni	tvrdi	prostorni	tvrdi	prostorni	tvrdi	prostorni	tvrdi	prostorni	tvrdi	prostorni	tvrdi							
m e t a r															m e t a r						
mjesta ob-																celo					
čine	1.01	3.0	2.0	0.86	2.5	1.5	0.70	1.8	1.0	0.56	1.7	8	45	5	7	5	57	165	1085		
črkvene ob-	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	18	3	6	—	25	72	465		
čkolske ob-	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	18	1	5	9	28	81	497		
čine	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	431	492	827	1359	2199	6322	36.142		
pravoužitne	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n									
obitelji	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n									
mjesta ob-																					
čine	1.01	2.4	2.0	0.86	1.8	1.5	0.70	1.7	1.0	0.56	1.3	8	55	17	3	9	77	179	1457		
črkvene ob-	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	33	5	11	3	47	101	869		
čkolske ob-	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	25	2	14	4	39	83	702		
čine	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	459	486	901	1399	2295	5327	36.672		
pravoužitne	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n									
obitelji	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n									
Ukupna godišnja potrebština													1084	1011	1774	2788	4767	12.330	76.889		
Premda tome godišnji prihod													—	—	—	—	4923	42.508			
Pokazuje se	{ visak . . .		manjak . . .		—		—		—		—		—		—		—		—		
2. banska imovna občina u Petrinji godine 1886.																					

Poučno putovanje u Liku. Čitamo u „Oester. Forst-Zeitung“ da će slušatelji šumarstva na kr. šum. učilištu u Križevcima, poduzeti o Duhovih poučno putovanje u gornju Krajinu, pod vodstvom veleučenoga g. profesora V. Kiseljaka. Cilj putovanja da su šume ogulinske i otočke imovne obćine i kr. erara. — Drago nam je, da smo tu viest mogli bar preko bečkih novinah saznati, kao što se nadamo i izvješće o putovanju opet ako Bog da do godine u „Gospodarskom listu“ čitati.

Iztraživanja o sadržini kisika u šumskom zraku. Profesor Dr. E. Ebermayer u Monakovu, objelodano je nedavno u Bauerovom „Forstwissenschaftliches Centralblatt“, u članku pod naslovom: „Untersuchungen über den Sauerstoffgehalt der Waldluft“ rezultate pokušaja — što no ih je poduzeo u rečenom predmetu, iz kojega članka donašamo slijedeći zanimivi zaglavak:

„Na temelju pre rečenih izraživanja, može spomena vriedni veći sadržaj kisika u šumskom zraku, samo jošte u fantaziji neupućenoga čovjeka postojati, nu uzprkos svega toga imade ipak ladanjski a specijalno i šumski zrak u prispolobi sa gradskim zrakom tolike prednosti, da isti uzprkos rečenoga na svojoj hygieničnoj važnosti ništa negubi. Dočim stanovnici grada srču zrak, koji prečesto ne samo što nos vredja neugodnim vonjom, već koji i plućam silno množtvo finih čestica praha i ugljena, mnogobrojne zametke često zdravlju štetnih bakterija privadja, to se opet zrak ladanjski, gorski i šumski čistim zrakom smatrati mora t. j. zrakom, koji je prost od smrdućih raztvarajućih se i gnjilećih plinova životinjskih i bilinskih odpadaka, zrak koji je prost od često štetno djelujućih plinova i para tvornica, prost od čadje i cestovnoga praha, te koji kud i kamo manje mikroorganizma sadržaje od zraka gradskoga. Osobito je pako karakteristično, da je šumski zrak ljeti mnogo hladniji, vlažniji i bogatiji na ozonu, od zraka poljskoga.“

Sjetimo li se uz to, da nas šuma donjekle štiti također i proti jakim i oštrim vjetrovima, da nam aromatičnim mirisom cvjeta, lišća i na teklinah bogatoga drva čamovine, životni zrak zasladijuje, da nam boravak u šumi pruža najrazličnije estetične naslade, a po tom i opet da najuspješnije djeluje na čut i pokvareno živčevlje modernoga kulturnoga čovjeka, to imademo dovoljno razloga, da šumskom zraku veliku hygieničku važnost pripišemo, te da se šumskoga zraka u podpunoj mjeri naužimo.“

Profesor Ebermayer izdao je u ostalom još lani u tom predmetu posebnu brošuru, pod naslovom „Die Beschaffenheit der Waldluft und die Bedeutung der atmosphärischen Kohlensäure für die Waldvegetation“.

Uporaba paprati. Paprat daje izvrstan pepeo, koji u mnogom naliči pepeljiki, te koji se daje izvrstno rabiti za pranje kao i bielenje platna. U českih „Krkonoši“ rabe paprat također i umjesto goriva. U Englezkoj rabe taj pepeo umjesto sapuna. Paprati se u velike stobore slažu, onda upale, te tako pepeo dobiva, koji se onda ponješto smoći, u kruglje sgnjeći, te onda umjesto sapuna rabi.

Novi šumarski mjerački stroj. U „Allgemeine Forst- und Jagd-Zeitung“ na strani 158. i slijedećih o. g. opisuje šumarnik Dr. Stötzer, novi universalni diopter sa busolom, koji se dobiva kod mehanika Eduarda Bischoffa u Meiningenu, za cenu od 40 maraka. Stroj taj služi kao deblomjer, visomjer, za mjerjenje kuteva, nivelliranje i t. d.

Lugarski izpit. Dne 19 travnja i slijedeće dane, obdržavana je u Delnicah kod kr. podžupanije, pod povjerenstvom sastojećim se iz p. n. gg. kr. nadšumara Pohla, kr. šumara Rosmanitha i Cesisbergera lugarski izpit. Od 11 izpitu se podvrgavših kandidata, proglašen je kr. lug. zamjenik Jakov Tomac veoma sposobnim, sposobnimi su pako proglašeni kr. lug. zamjenici Vjekoslav Crnković, Todor Trković, Mato Golik, Juraj Pavlić, Franjo Pintar i kr. lugari Srećko Diklić i Nikola Švob. — Trojica njih bude reprobirano.

A. R.

Osobne vesti.

Imenovanja i premještaji. G. Vilim Dojković, bivši nadšumar I. banske imovne občine, izabran je nadšumarom gjurgjevačke imovne občine u Belovaru. Ljud. Szentgyörgyi, do sada vježbenik šum. nadzorničtva kr. zem. vlade, imenovan šum. vježb. II. banske imovne občine.

Marko Arčanin, vježbenik šum. otočke imovne občine, postao je u istom svojstvu upravitelj kotar. šumarije u Korenici. Grga Dugač, do sada privremeni protustavnik gradiške imovne občine, postao je definitivnim protustavnikom istoga ureda.

U upraviteljstvu vlastelinstva kneza Thurn i Taksisa: Miroslav Beyer, do sada upravitelj vlastelinstva šumar. ureda u Lekeniku, imenovan je nadšumarom istoga ureda Ferdo Hiebel, vlast. šum. pristav u Lekeniku, postao je vlast. šumarom u Klani. Vilim Nikodem, vlast. šum. pristav u Lokvah, postao je šum. mjernikom. Ivan Hanika, vlast. šum. pomoćnik u Delnicah, postao je šum. pristavom u Lekeniku. Antun Kühler, svršeni šumar, postao vlast. šum. pomoć. u Delnicah. Ljudevit Brozig, vlast. šumar u Klani, premješten je u Peščenicu. Josip Jahn vlast. šum. pomoć. u Lokvah, premješten je u Brod-Moravice. Milan Dausa, vlastel. šum. pomoć. u Lokve. Antun Pohta, vlast. šumar premješten je u Lokve.

Dragutin Hofman, do sada drž. nadšumar u Banjaluci, imenovan je šumanikom u Sarajevu. Miroslav Rondonell, imenovan je šum. perovodjom, a Josip Marterer, šum. mjernikom zem. vlade u Sarajevu. Srećko Hilischer drž. šumar u Dolnjoj Tuzli, postao je nadšumar. Dragutin Malek, šum. pristav u Gradiški bosanskoj, imenovan je šumarom. Rikard Proskovec, šumar u Banjaluci, dodijeljen je tamošnjoj okružnoj oblasti za izvestitelja. Edo Herzl, drž. šumar u Sarajevu, premješten je u Banjaluku. Šum. vježbenik: Eugen Stranih, premješten je u Banjaluku. Franjo Jarošinski u Prnjavor, a Antun Fornasarić u Tešanj.

Dopisnica uredničtva.

G. L. pl. K. u P. Vaše pripisano nemožemo tiskati, jer je čitav članak osnovan na krivih predpostavama.

G. I. T. u D. Reklamacije glede lista, valja odmah od slučaja do slučaja upravljati na družvenoga tajnika. Vama se šiljao list redovito u Vukovar, i to Vašom krivnjom, jer nejaviste promjenu obitališta. Na poslanoj vesti hvala.

G. G. P. u P. Na posланом hvala i do vidova.

G. I. K. u B. Vi pitate što je sa šumarskom organizacijom — u Turskoj (?)! Ista će — hvala zaslugam stanovite gospode — uzsljediti valjda onda, kad njih jednom nebude, a za sada još, koliko znamo o njoj ni govora. Njima dobro, a tudja ih nevolja netišti. Težko slipecu govoriti o bojah.

G. V. pl. P. u D. (?) Naša predmjnjeva se izpunila, odoste bez rieči, a s Vama i dužni nastavak radnje!

G. A. S. u V. Različite vesti doći će nam svako doba dobro, sada bismo pak naročito željeli, pripisanje viestih o šumskih požarima, štetah po gusjenicah i zareznicima, o lugarskim izpitima, izkaz o kompetenciji pravoužitnika, imenovanja i premještaji, na-redbe i okružnice i t. d.